

Національний університет "Острозька академія"

Навчально-науковий інститут лінгвістики

Кафедра англійської філології

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему

**«ОСОБЛИВОСТІ МНОГОГО ВИРАЖЕННЯ ГЕНДЕРУ В АНГЛІЙСЬКІЙ
МОВІ (на основі роману «Місто дівчат»)»**

Виконала: студентка II курсу, групи МА-2

спеціальності: 035 Філологія

спеціалізації: 035.041 Германські мови та літератури

(переклад включно), перша – англійська

Савчук К.В.

Керівник Ковальчук І. В.

Рецензент _____

(прізвище та ініціали)

Острог – 2024 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ГЕНДЕРУ В МОВІ.....	8
1.1 Поняття «гендеру» як лінгвістичного явища	8
1.2 Засоби вираження гендеру в лінгвістиці.....	12
1.3 Гендерна стереотипізація та її вплив на мовні конструкції	17
РОЗДІЛ 2 ЖІНОЧА ЛІТЕРАТУРА КРІЗЬ ПРИЗМУ ТВОРЧОСТІ ЕЛІЗАБЕТ ГІЛБЕРТ	23
2.1 Тенденції та тематика сучасної жіночої літератури.....	23
2.2 Літературна спадщина Елізабет Гілберт у рамках сучасно жіночого письменства	31
2.3 Сюжетні особливості роману «Місто дівчат»	37
РОЗДІЛ 3 ЛІНГВІСТИЧНІ ТА СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ГЕНДЕРУ У РОМАНІ «МІСТО ДІВЧАТ»	44
3.1 Аналіз лексичних засобів репрезентації гендеру	44
3.2 Стилiстичні засоби та їх роль у вираженні гендеру	62
3.3 Відображення гендерних стереотипів та їх мовне вираження	71
ВИСНОВОК.....	78
СПИСОК ВИКОРСИТАНИХ ДЖЕРЕЛ	83
ДОДАТКИ	87

ВСТУП

Сучасна лінгвістика звертає значну увагу на питання гендеру як важливого соціокультурного явища, що знаходить своє відображення у мові. Гендерна ідентичність та ролі, пов'язані з нею, створюють цілий спектр особливостей, що виявляються у використанні лексичних, граматичних та синтаксичних засобів.

Англійська мова, з її багатою історією та активним впливом соціокультурних змін, надає унікальний матеріал для дослідження специфіки вираження гендеру в художньому дискурсі. Роман «Місто дівчат» Елізабет Гілберт є цікавим прикладом, де гендерні відмінності у мовленні проявляються на різних рівнях, від лексики до стилістичних прийомів, що дає можливість простежити, як авторка використовує мову для відображення гендерної ідентичності своїх персонажів.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю глибокого розуміння механізмів гендерної стереотипізації у мовленні та підвищенням інтересу до гендерної лінгвістики, яка досліджує роль мови у формуванні та закріпленні соціальних уявлень про гендер. В останні десятиліття питання мовного вираження гендеру стає особливо актуальним через зміни у суспільстві, що супроводжуються переглядом традиційних гендерних ролей та зростаючим прагненням до рівноправності.

Мова є одним із основних інструментів, за допомогою якого передаються культурні установки та стереотипи, пов'язані з гендером, тому аналіз лінгвістичних засобів вираження гендерних характеристик стає важливим кроком у розумінні того, як мова відображає, підтримує або, навпаки, руйнує ці стереотипи.

Значущість дослідження гендерних аспектів у художньому тексті, на прикладі роману Елізабет Гілберт «Місто дівчат», полягає у тому, що літературні твори, будучи відображенням суспільних поглядів і норм, сприяють формуванню колективної свідомості та уявлень про «чоловіче» та «жіноче». Аналіз лінгвістичних засобів вираження гендеру у художньому тексті допомагає виявити способи, через які закріплюються певні уявлення про гендерні ролі, і одночасно дослідити можливості їхньої деконструкції, що відкриває перспективи для розвитку інклюзивного мовлення.

Таке мовлення враховує соціокультурну багатогранність і сприяє формуванню толерантного ставлення до гендерних відмінностей.

Розуміння механізмів гендерної стереотипізації, що діють в англомовній літературі, може сприяти кращому розумінню культурних особливостей англомовного світу та їхньому коректному відтворенню в мовах з іншими гендерними традиціями.

Метою дослідження є аналіз мовних засобів, за допомогою яких виражаються гендерні характеристики в англійській мові на основі матеріалів роману «Місто дівчат», визначення специфіки лексичних, граматичних та стилістичних засобів, що створюють гендерно марковані мовні конструкції.

Задля досягнення мети дослідження необхідно виконати наступні завдання:

- 1) дослідити поняття «гендеру» як лінгвістичного явища та його значення у сучасній лінгвістиці;
- 2) визначити засоби вираження гендеру в мові та їх особливості;
- 3) проаналізувати вплив гендерної стереотипізації на мовні конструкції;
- 4) прослідкувати тенденції та тематику сучасної жіночої літератури;
- 5) розглянути літературну спадщину Елізабет Гілберт у контексті сучасного жіночого письменства;
- 6) охарактеризувати сюжетні особливості роману «Місто дівчат» як приклад сучасної жіночої літератури;
- 7) здійснити аналіз лексичних засобів репрезентації гендеру в романі;
- 8) дослідити стилістичні засоби та їх роль у вираженні гендерних особливостей;
- 9) оцінити мовне відображення гендерних стереотипів та їх вплив на сюжет роману.

Об'єктом дослідження є лінгвістичні засоби вираження гендеру в англійській мові. **Предметом дослідження** є особливості мовного вираження гендеру у романі «Місто дівчат».

Методи дослідження. На теоретичному рівні дослідження було використано кілька методів, що сприяли досягненню синтезу знань у вигляді наукових теорій та концепцій. Метод аналізу теоретичного матеріалу дозволив дослідити та систематизувати попередні наукові праці, які стосуються гендерної лінгвістики, мовної стереотипізації та особливостей гендерного вираження в англійській мові. Це дало можливість глибоко зрозуміти основні підходи до вивчення гендеру в мові та закласти теоретичну основу для подальших досліджень.

Методи узагальнення та систематизації були застосовані для об'єднання результатів аналізу, що дало змогу виділити загальні закономірності та особливості мовного вираження гендеру, представлені у досліджуваній літературі. Це стало основою для формування теоретичної моделі, яка пояснює прояви гендерних особливостей у мовленні та їхнє закріплення у художньому тексті.

Також застосовано методи абстрагування та моделювання. Абстрагування дозволило виділити ключові риси гендерно маркованих мовних конструкцій, які залишаються стабільними у різних контекстах, а моделювання допомогло побудувати узагальнену модель гендерного вираження, що включає основні категорії та типи мовних засобів, які використовуються для створення гендерних образів у тексті.

Системний підхід забезпечив комплексний огляд предмету дослідження, враховуючи взаємозв'язки між лексичними, граматичними та стилістичними засобами вираження гендеру, які формують гендерну ідентичність у художньому дискурсі. Це дало змогу побачити досліджуване явище як цілісну структуру, що відображає взаємодію мовних одиниць для створення гендерного образу.

На емпіричному рівні було застосовано ряд методів для накопичення фактичного матеріалу та його подальшого аналізу. Описовий метод забезпечив аналіз конкретних мовних одиниць, що виражають гендерні маркери в романі «Місто дівчат», дозволяючи виокремити особливості мовного вираження гендеру та зробити їх детальний опис.

Контекстуальний аналіз використовувався для виявлення ролі гендерних характеристик у структурі тексту, дослідження мовних засобів у контексті їх застосування та їхнього впливу на сприйняття гендерних образів. Цей метод також

поєднувався з теоретичними методами для поглибленого вивчення гендерно маркованих мовних конструкцій у межах різних комунікативних ситуацій.

Метод кількісного аналізу був спрямований на визначення частотності використання гендерно маркованих мовних одиниць, що дозволило встановити тенденції у виборі мовних засобів для представлення гендерної ідентичності. Кількісний підхід сприяв накопиченню фактичного матеріалу та полегшив порівняння різних аспектів мовного вираження гендеру.

Порівняльний метод забезпечив виявлення відмінностей у вираженні гендеру різними персонажами роману, що дозволило краще зрозуміти специфіку мовного вираження чоловічого та жіночого у художньому тексті. Завдяки цьому методу стало можливим виявити відмінності в мовній репрезентації гендеру, що вказує на глибину гендерної стереотипізації у художньому дискурсі.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному аналізі мовного вираження гендеру в англійському художньому тексті у межах сучасної гендерної лінгвістики та літературознавства. Це дослідження виявляє, як авторка роману «Місто дівчат» використовує мовні засоби – від лексичних і граматичних маркерів до стилістичних прийомів – для створення гендерно маркованих образів, що відображають глибинні соціокультурні уявлення про «чоловіче» та «жіноче».

Аналіз показує, як художній текст може не тільки закріплювати, але й розмивати традиційні гендерні стереотипи, підкреслюючи можливості літератури у формуванні й деконструкції гендерних ролей у свідомості читачів.

Практичне значення дослідження виражається у його застосуванні в освітньому контексті. Отримані результати можуть бути корисними для лінгвістичних і літературознавчих курсів, зокрема, присвячених гендерній лінгвістиці та аналізу художнього дискурсу. Дослідження сприяє глибшому розумінню специфіки гендерного вираження в мові й може бути використане для демонстрації мовного відображення гендерних особливостей в англійській літературі.

Крім того, воно має значення для міжкультурних комунікацій, де розуміння гендерно маркованих мовних конструкцій сприяє кращій інтерпретації текстів у різних культурах.

Структура роботи. Робота складається зі вступу. У першому розділі розкриваються ключові аспекти гендеру як лінгвістичного явища. Описано його когнітивно-дискурсивну природу, зв'язок із соціальними та культурними чинниками, а також його динамічний характер, що відображає зміни у суспільстві. Розглянуто основні засоби вираження гендеру в мові, включаючи лексичні, граматичні та стилістичні механізми, які формують гендерну ідентичність у тексті.

У другому розділі окреслено основні тенденції сучасної жіночої літератури, зокрема її зосередженість на тематиці емансипації, переосмислення гендерних ролей і самореалізації героїнь. Проаналізовано творчий доробок Елізабет Гілберт у контексті її внеску розвитку жанру сучасного жіночого письменства. Розглянуто сюжетні особливості роману «Місто дівчат», зокрема теми свободи, самовизначення та подолання соціальних упереджень, що визначають його як зразок сучасної жіночої літератури.

Третій розділ зосереджений на аналізі мовних аспектів тексту. Описано лексичні засоби, які відображають гендерну ідентичність героїв, та їхню роль у створенні соціального й культурного контексту. Розглянуто стилістичні прийоми, які підкреслюють індивідуальні риси персонажів та акцентують увагу на трансформаціях їхніх гендерних ролей. Особливий акцент зроблено на способах репрезентації гендерних стереотипів у романі, їх деконструкції та впливі на формування нових суспільних уявлень про гендер.

Наведені висновки; список використаної літератури включає 46 пунктів. Загальний обсяг основного тексту роботи складає 82 сторінок.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ГЕНДЕРУ В МОВІ

1.1 Поняття «гендеру» як лінгвістичного явища

Гендер є складним соціокультурним поняттям, яке охоплює сукупність ролей, норм і очікувань, пов'язаних із статтю людини. Цей термін вказує на те, як суспільство моделює та закріплює уявлення про жіночність і мужність, впливаючи на поведінкові та ментальні характеристики індивідів.

Існують різні підходи до тлумачення поняття «гендер», оскільки воно є відносно новим і складним, що спричиняє варіативність його визначень. Витоки терміну можна простежити у латинській та давньофранцузькій мовах, де слова «genus» та «gendre» означали «тип» або «вид» і використовувалися для позначення граматичних категорій. Початково поняття «гендер» застосовували для класифікації іменників та займенників на чоловічий, жіночий чи середній рід відповідно до їхніх граматичних ознак [31, с. 17]. Під впливом зовнішніх факторів значення терміну «гендер» змінювалося протягом десятиліть, і зараз він трактується як складна взаємодія фізіологічних аспектів з ідентичністю.

Гендер – це соціальна стать. В англійській мові існує чітке розмежування між поняттями соціальної статі «gender» та біологічної «sex». Термін «гендер» розглядається як уявлення про відносини, що визначають приналежність до певного класу, групи чи категорії. Встановлює або закріплює за об'єктом чи індивідом певну позицію в межах класу, а також у контексті інших класів. Основний сенс поняття «гендер» полягає передусім в ідеї соціального моделювання та конструювання статі [21].

«Гендер» має різноманітні підходи до визначення, що відображає складність і багатовимірність цього поняття в сучасній науці. У Cambridge Dictionary він визначається як соціальна конструкція статі, яку суспільство формує на основі стереотипів і ролей, які вважаються типовими для чоловіків та жінок. Це визначення підкреслює, що дане поняття формується не лише на основі індивідуальних відчуттів,

але й через призму суспільних уявлень про те, які ролі повинні виконувати люди, що належать до певної статі [32].

Oxford Languages підходить до визначення гендеру як сукупності культурних, соціальних та інших факторів, що впливають на те, як індивід сприймає та виражає свою стать. У цьому визначенні акцент робиться на багатогранність впливів, що формують гендерну ідентичність, включаючи культурні та соціальні чинники, які розширюють розуміння гендеру до складної мережі взаємозв'язків між індивідуальним сприйняттям і суспільними очікуваннями [42].

Merriam-Webster Dictionary зазначає, що гендер визначає відмінності між чоловіками та жінками на основі соціальних і культурних характеристик, відмінних від біологічної статі. Це визначення підкреслює, що гендерні відмінності не є природними, а обумовлені соціальними та культурними контекстами, в яких формується ідентичність, і є результатом складної взаємодії культурних норм і індивідуальних переживань [41].

Т. Мельник визначає гендер як соціально змодельовану та підтримувану систему цінностей, норм і характеристик, що окреслюють поведінку, спосіб життя та мислення чоловіків і жінок, набутих ними через процес соціалізації [16]. Ця система насамперед визначається соціальними, політичними, економічними та культурними умовами існування, які формують уявлення про чоловіка та жінку, виходячи з їх статі.

Англійський соціолог Ентоні Гідденс розглядає гендер не як фізичну відмінність між чоловіками та жінками, а як соціально сконструйовані риси понять «мужність» і «жіночність». На його думку, гендер відображає соціальні очікування стосовно поведінки, які відповідають уявленням про чоловічу та жіночу ідентичність [34]. Різноманітні біологічні та соціальні підходи тлумачать рольові відносини між чоловіками та жінками, що проявляються у вигляді гендерних стереотипів, які допомагають людям структурувати світ, виходячи за межі власного обмеженого соціального чи географічного досвіду.

Ідея статі в контексті мови вперше з'явилася ще в античності через осмислення граматичної категорії роду. Довгий час єдиною теорією, що пояснювала причини виникнення і функціонування категорії роду в мовленні, була символіко-семантична,

заснована на відповідності біологічної категорії «*sexus*» і граматичної «*genus*» [5]. Вважалося, що різне використання статевих ознак у мові є природним відображенням різниць між статями, при цьому для обґрунтування лінгвістичної мотивованості категорії роду дослідники застосовували особистий досвід.

Термін «гендер» увійшов у лінгвістику англійської мови як позначення граматичного роду, однак з часом його значення в цій галузі еволюціонувало. Одним із перших учених, що ґрунтовно досліджував лінгвістичні гендерні категорії та їхній вплив на когнітивне сприйняття світу, був Дж. Лакофф. У своїй книзі «Жінки, вогонь і небезпечні речі» (1987 р.) він показав, як мова та метафоричні вирази можуть впливати на наше розуміння гендеру та пов'язаних із ним соціальних аспектів. У дослідженні простежується, як лінгвістичні структури можуть зміцнювати гендерні стереотипи, а також як категоризація в мові впливає на формування концепцій статі [38].

Дж. Лакофф зауважує, що використання людиною мови з метафоричними і певними лінгвістичними структурами може або зміцнити, або поставити під сумнів усталені гендерні ролі, стереотипи, а також вплинути на формування конкретних уявлень [38]. Він зазначає, що метафора «Чоловіки з Марса, жінки з Венери» може закріплювати в суспільстві гендерні стереотипи, представляючи чоловіків і жінок як принципово відмінних істот. Крім того, Дж. Лакофф виявив, що гендерно-маркована мова має вплив на поведінку та мислення людей. Зокрема, вживання таких прикметників, як «aggressive» і «bossy» щодо наполегливих жінок сприяє утвердженню стереотипних уявлень про жіночу стать. В рамках нашого дослідження ми вважаємо, що мова може не лише відображати суспільні уявлення, але й активно формувати соціальну реальність, впливаючи на ставлення до гендеру.

Використання гендерно маркованих одиниць у мові сприяє тому, що певні іменники починають асоціюватися з рисами та характеристиками відповідно до роду, що їм приписується [1]. Це впливає на сприйняття людьми об'єктів та явищ, формуючи уявлення про них через гендерну призму. Така тенденція, зокрема, розглядається як фактор, що впливає на створення сприятливіших умов для вирішення конфліктів, які виникають через гендерно марковану мову. У зв'язку з цим

лінгвісти шукають способи застосування нейтральних мовних форм, які не відображають гендерних відмінностей.

Основні напрями гендерної проблематики включають кілька підходів. Перший підхід акцентує увагу на виключно соціальній природі особливостей чоловіків і жінок, досліджуючи мовні відмінності, що виникають через особливості розподілу соціальної влади в суспільстві. У цьому контексті «чоловіча» або «жіноча» мова трактується як функціональна похідна від загальної мови, що використовується в ситуаціях, де мовні партнери займають різні рівні соціальної ієрархії.

Другий напрям, соціопсихолінгвістичний, науково редукує «чоловічу» та «жіночу» мову до особливостей мовної поведінки статей. Ключову роль відіграють статистичні показники і середні параметри, які стають основою для побудови психолінгвістичних теорій мовної поведінки чоловіків і жінок [6].

Третій підхід базується на когнітивному аспекті відмінностей у мовній поведінці статей. У цьому випадку важливими є не лише частотні показники цих відмінностей, а й розробка цілісних лінгвістичних моделей, що відображають когнітивні основи мовних категорій. Тобто гендер являє собою складний соціокультурний процес, у рамках якого суспільство формує (конструює) чоловічі та жіночі ролі, акцентуючи увагу на відмінностях у поведінці, ментальних та емоційних характеристиках людей різних статей. Цей процес і його теоретичне осмислення приводять до створення соціального конструкта «гендер» [10]. Ключовими елементами формування гендерних відмінностей є протиставлення «чоловічого» та «жіночого» (маскулінності й фемінності) та традиційне підпорядкування жіночого чоловічому, що має глибокі історичні корені.

Важливо зазначити, що в художньому дискурсі підхід до визначення поняття «гендер» значною мірою залежить від концептуальної позиції автора. Розглядаючи гендер як параметр, що формує текст, підкреслюємо, що субтекст співвідноситься з комплексом гендерних ознак. Це дозволяє аналізувати текст з огляду на реалізацію в ньому гендерної приналежності оповідача, який використовує жіночий або чоловічий стиль мовлення для вираження свого гендерного образу.

Згідно з цим, термін «гендер» є багатозначним і динамічним поняттям, що охоплює соціальні, культурні та мовні аспекти. Історичне розуміння цього терміну, початково пов'язане з граматичною категорією роду, поступово трансформувалося під впливом соціальних змін. Сьогодні це поняття розглядається як соціальний конструкт, що визначає ролі та очікування щодо чоловіків і жінок у суспільстві. Різні підходи до вивчення гендеру, зокрема соціальний, соціопсихолінгвістичний і когнітивний, підкреслюють складність його формування та впливу на поведінку і мову. Розуміння гендерних відмінностей через мову також демонструє, як суспільні стереотипи та когнітивні моделі закріплюються та відтворюються в мовленні.

1.2 Засоби вираження гендеру в лінгвістиці

Гендерне вираження в лінгвістиці є багатовимірним та охоплює різноманітні рівні мовлення, що дозволяє відобразити та підсилити ідентичність мовця. Гендерні маркери в мові сприяють створенню стереотипів або, навпаки, їх розмиванню, відповідно до сучасних тенденцій інклюзивності та гендерної нейтральності. Таке мовне відображення гендеру дозволяє глибше зрозуміти зв'язок між мовою та соціальною ідентичністю.

Е. Рагімова стверджує, що гендерне вираження в лінгвістиці відбувається на різних рівнях мовлення, серед яких лексичний, граматичний та синтаксичний [22]. На лексичному рівні це виявляється через використання певних лексичних засобів, таких як прислівники-індикатори впевненості, дієслова, що виражають розумове сприйняття та емоційний стан, а також особові займенники, які відрізняються формою залежно від статі. Наприклад, для вираження жіночої статі слово «лікар» може бути замінене на «лікарка».

Граматичний рівень також сприяє вираженню гендеру, адже жінки часто використовують умовний спосіб для пом'якшення власних висловлювань, створюючи більш м'яку форму комунікації. У той же час вони можуть застосовувати наказовий спосіб для підкреслення впевненості у своєму соціальному статусі [11].

На синтаксичному рівні гендерні відмінності проявляються у виборі типів речень – чоловіки, як правило, віддають перевагу простим реченням, тоді як жінки частіше використовують складні конструкції, що додає глибини їхнім висловлюванням.

Використання лексичних, граматичних та синтаксичних засобів у мовленні є ефективним інструментом для вираження різних аспектів гендерної ідентичності. Лексичні вибори, такі як займенники, іменники та емоційно забарвлені слова, здатні підкреслити гендерну приналежність, висвітлюючи особливості самоідентифікації мовця [12]. Граматичні конструкції, наприклад, вибір умовного чи наказового способу, також є потужним маркером, що може відображати впевненість мовця або, навпаки, м'якість у висловлюванні, залежно від соціальної позиції та прагнень підкреслити певні гендерні риси.

Синтаксичні засоби, такі як складність та структура речень, доповнюють лексичні й граматичні елементи, надаючи висловлюванням додатковий рівень гендерного вираження. Вибір простих чи складних речень несе додаткове смислове навантаження, оскільки через синтаксичні варіації чоловіки та жінки можуть виражати різні соціальні ролі та установи, закріплені за ними суспільством.

Аналіз текстів, у яких репрезентується гендер, дозволяє не лише розкрити лінгвістичні маркери, пов'язані з гендером, а й зрозуміти, як мовлення може відтворювати та формувати соціальні стереотипи щодо ролей чоловіків та жінок [2]. Дослідження мовної репрезентації гендеру надає важливу інформацію про вплив суспільних очікувань і стереотипів на мовлення, що, в свою чергу, сприяє глибшому розумінню динаміки між мовою і гендерною ідентичністю в культурному та соціальному контекстах.

Лінгвістичні гендерні маркери охоплюють граматичні елементи мови, такі як займенники, іменники та дієслова, що можуть вказувати на гендерну ідентичність мовця або об'єкта [24]. Наприклад, вживання різних форм займенників для позначення жіночої та чоловічої статі. На морфологічному рівні гендерні маркери охоплюють особливості словотвору та внутрішню структуру мови. У деяких мовах

існують спеціальні морфеми або закінчення, що вказують на гендерну належність [11].

Граматичні гендерні маркери представляють собою певні граматичні елементи або правила, які ідентифікують гендер (чоловічий, жіночий чи інший) особи або предмета, про який ідеться. Ці маркери визначаються граматичним родом і можуть відображати гендерну належність або статеву характеристику об'єкта [19].

В англійській мові існує кілька способів вираження гендеру, які можуть бути застосовані у мовленні. Деякі з цих способів є традиційними, тоді як інші більш сучасні та соціально чутливі. Одним із методів є використання особових займенників. Англійська мова розрізняє займенники чоловічого та жіночого роду, наприклад, «he» (він) зазвичай вказує на чоловіків, а «she» (вона) – на жінок. Однак ці займенники не завжди точно відображають справжню гендерну ідентичність особи, про яку йдеться. Інший спосіб полягає у вживанні гендерно-нейтральних займенників. У сучасній англійській мові набули популярності гендерно-нейтральні форми, як «they» (вони), «them» (їм), «their» (їхній), «theirs» (їх). Ці займенники підходять для позначення як чоловіків, так і жінок, а також осіб, які не бажають асоціювати себе з конкретною статтю [39, с. 176].

Іншим важливим аспектом є використання інклюзивної мови, яка передбачає застосування слів, що не прив'язані до конкретної статі й не акцентують увагу на гендерній ідентичності людини. Наприклад, замість «policeman» (поліцейський) рекомендується вживати «police officer» (офіцер поліції). Такий підхід спрямований на усунення гендерних стереотипів і дозволяє уникнути зайвого розмежування за статтю [43].

Сучасна англійська мова включає нові слова, що допомагають виразити гендерну ідентичність особи. Наприклад, терміни «cisgender» (людина, чия гендерна ідентичність відповідає статі, з якою вона народилася) та «transgender» (особа, яка відчуває невідповідність між своєю гендерною ідентичністю та приписаною при народженні статтю). Крім того, використовуються нові прикметники, такі як «non-binary» (небінарний) і «genderfluid» (гендерно-плинний), що відображають ширший спектр гендерної ідентичності та підкреслюють індивідуальні особливості [30, с. 17].

В українській мові синтаксичні особливості мовлення демонструють різницю між стратегіями спілкування, притаманними чоловікам і жінкам. Жінки часто застосовують модуляцію, уникаючи нав'язування власних думок, залишаючи їх відкритими для інтерпретації. Наприклад, фрази на зразок «можливо, ти маєш рацію», «я схильюся до думки, що...», «це лише моя думка, але...» допомагають уникати конфронтації та сприяють збереженню добрих стосунків з оточенням.

Також характерною рисою жіночого мовлення є активне використання питальних речень, що розглядаються як засіб для підтримки зацікавленого діалогу і залучення співрозмовника до обговорення. Крім того, жінки частіше використовують модальні дієслова, такі як «варто», «може», «можливо», щоб пом'якшити наказовий тон, уникаючи прямих імперативних форм.

Ще однією особливістю є те, що жінки зазвичай більше зосереджуються на правильності граматики та синтаксису, що забезпечує чіткість і зрозумілість їхніх висловлювань, надаючи їм більш формального та точного звучання [7].

В англійській мові існують певні відмінності у використанні мови між чоловіками та жінками, що проявляються у виборі лексичних одиниць і граматичних конструкцій [46]. Жінки, наприклад, часто використовують слова для детальнішого опису кольорів, такі як «teal», «peach», «salmon», «turquoise» та «amethyst», тоді як чоловіки зазвичай вдаються до основних кольорових назв. Також жінки частіше вживають прикметники, що описують позитивні якості чи стани, такі як «adorable», «charming», «delightful», «fantastic», «beautiful», тоді як чоловіки менш схильні використовувати такі слова. У використанні прислівників жінки зазвичай обирають слова, що підкреслюють міру чи інтенсивність «extremely», «pretty», «absolutely», «utterly», «quite», тоді як чоловіки частіше використовують «very», «totally», «really».

Жінки, як правило, уникають використання ненормативної лексики, оскільки вважають, що це може створити дискомфорт і негативно вплинути на стосунки з іншими [8]. Вони також частіше використовують ввічливі слова й евфемізми, як «kindly», «if you don't mind», «pardon», що демонструє бажання підтримати дружні й формальні відносини.

Що стосується займенників, жінки схильні використовувати множинні займенники першої особи «we», «us» навіть у ситуаціях, коли звертаються з пропозицією до іншої людини. Чоловіки ж частіше застосовують займенники першої особи однини «I», «me», а в розмовах із співрозмовником використовують займенники другої особи (див.табл.1.1).

Таблиця 1.1

Особливості вираження гендеру в лінгвістиці

Рівень	Характеристика
Лексичний рівень	Використання лексичних засобів, таких як прислівники впевненості, дієслова розумового сприйняття та емоційного стану, а також займенники для позначення гендеру (наприклад, «лікар» – «лікарка»).
Граматичний рівень	Вибір умовного або наказового способу для створення м'якого або впевненого висловлювання залежно від гендерної позиції мовця.
Синтаксичний рівень	Чоловіки схильні використовувати прості речення, тоді як жінки частіше вживають складні конструкції для більшої виразності.
Використання займенників	Використання займенників, чоловічі та жіночі займенники («he», «she»), а також гендерно-нейтральні займенники («they», «their»).
Інклюзивна мова	Використання слів, що не прив'язані до статі, для уникнення гендерних стереотипів (наприклад, «policeman» – «police officer»).
Нові слова для вираження гендерної ідентичності	Використання нових слів, таких як «cisgender», «transgender», «non-binary», що відображають гендерну ідентичність мовця.
Лексичні особливості чоловічого та жіночого мовлення	Жінки частіше використовують прикметники для опису якостей «adorable», «lovely», детальні кольорові назви «teal», «salmon», ввічливі вирази «please», «thanks», тоді як чоловіки частіше застосовують базові кольорові терміни і рідше вживають подібні прикметники.

Джерело: створено автором на основі [9], [11], [30], [43], [46]

Згідно з цим, вираження гендеру в лінгвістиці відбувається на декількох рівнях, що охоплюють лексичні, граматичні та синтаксичні особливості. На лексичному рівні вибір слів, таких як займенники та спеціальні лексичні засоби, відображає гендерну ідентичність мовця. Граматичні структури також сприяють гендерному маркуванню, адже вибір умовного або наказового способу може сигналізувати про м'якість чи впевненість у висловлюванні, що залежить від гендерних стереотипів та соціальних очікувань.

Синтаксичні засоби, відмінності в структурі речень, підкреслюють особливості гендерного мовлення, оскільки жінки та чоловіки по-різному застосовують прості та

складні конструкції. Окрім традиційних способів, використання інклюзивної мови та нових термінів, таких як «cisgender» і «non-binary», сприяє ширшому вираженню гендерної ідентичності, відображаючи сучасні соціальні тенденції до гендерної нейтральності та інклюзивності.

1.3 Гендерна стереотипізація та її вплив на мовні конструкції

У лінгвістиці термін «стереотип» було запозичено з соціології, де він набув активного використання у межах соціолінгвістичних досліджень, особливо у зв'язку з культурною сферою. О. Селіванова, вивчаючи етнокультурну компетенцію, згадує про культурні стереотипи, пропонуючи власне визначення цього явища. Вона характеризує стереотипи як елементарні психічні утворення, структуру свідомості, яка детермінується соціумом та культурою та відображає схематизований, спрощений фрагмент картини світу, результат пізнання дійсності індивідом, що виступає як матриця для розуміння предметів, подій і явищ [23, с. 282].

Гендерні стереотипи виражаються за допомогою мови, і тому лінгвістична наука активно досліджує цей соціальний феномен. Усе частіше обговорюються проблеми стереотипізації в мові та її впливу на мовну особистість. У цьому контексті на різних рівнях мовної системи виникають гендерно марковані структури. О. Селіванова підкреслює, що гендерний стереотип є специфічним видом стереотипу, який зберігає його основні властивості. Вона трактує його як культурно і соціально обумовлене судження про якості, атрибути і поведінкові норми представників обох статей та їх відображення у мовленні. Гендерна стереотипізація фіксується в мові та тісно пов'язана з оцінними судженнями, що впливають на формування суспільних очікувань стосовно поведінки осіб певної статі [23].

Основними гендерними концептами є поняття «чоловіче» та «жіноче», які відображають поточний суспільний лад, соціальні ролі й стереотипи, пов'язані зі статтю. Ці концепти змінюються у процесі розвитку суспільства [13]. Їхні динамічні характеристики дозволяють моделювати їх у контексті існуючої в суспільстві гендерної асиметрії, що допомагає визначити рівень андроцентричності мови. Адже

мовлення, розглянуте в широкому сенсі як комунікація, закріплює й відтворює в культурі відмінності між статями, включно з дискримінаційним розрізненням, відомим як «сексизм». Прояви сексизму у мові відображаються в гендерній оцінці [2, с. 15].

У багатьох культурах існують емоційно забарвлені ідеали, які формують образи традиційних чоловіка та жінки, що характеризують цінність індивіда як представника конкретної статі. Згідно з теорією соціальних ролей Е. Іглі, значна частина гендерних відмінностей обумовлена саме особливостями соціальних ролей, які сприяють або обмежують певні форми поведінки у чоловіків і жінок. Різниця у поведінці є наслідком впливу гендерних ролей, що формують досвід, навички та сприйняття чоловіків і жінок [40].

Розподіл статей за соціальними ролями формує певні соціальні норми, що регламентують поведінку чоловіків та жінок відповідно до стереотипів, які вважаються «правильними» у конкретних ситуаціях. Чоловікам традиційно приписуються такі позитивно оцінювані якості, як наполегливість, честолюбство, незалежність і здатність до лідерства, тоді як жінкам – емоційність, терпіння, ніжність та схильність до турботи про дітей. Така регламентація поведінки створює у колективній свідомості стереотипи, що впливають на очікування суспільства щодо відповідного гендерного образу.

Гендерні відносини особливим чином відображають системні характеристики соціальної організації, структуруючи взаємодії між учасниками комунікації. За Л.А. Зінзюк, «гендерні взаємини знаходять своє вираження в мові у вигляді культурно обумовлених стереотипів, які впливають на поведінку, на особистість та на процеси мовної соціалізації» [9]. Гендерні стереотипи пов'язані з мовним відображенням маскулінності та фемінінності, проте вони не завжди є ідентичними, адже гендерні стереотипи як ментальні утворення проявляються не лише через вербальні форми, але також мають зв'язок із підсвідомістю, включаючи невербальні аспекти [9].

Гендерні стереотипи можуть бути виявлені за допомогою аналізу мови, вони демонструють як сталість, так і певну змінність та динамічність. Можливо припустити, що в різних культурних і мовних контекстах гендерні стереотипи мають

різну динаміку та відрізняються якісними змінами в емоційно-оцінному компоненті [9].

Гендерні стереотипи можуть мати як істинний, так і хибний характер. Якщо стереотип виявляється помилковим, це ускладнює орієнтацію людини в соціальних аспектах життя, що призводить до негативного ставлення до певної гендерної групи щодо окремих характеристик, які її визначають.

Питання стійкості гендерних стереотипів також є предметом наукових досліджень. Деякі дослідники припускають, що відбувається перегляд традиційних уявлень про чоловіче та жіноче, що веде до гендерної нейтралізації. Як зазначає Малахова О. А., цей процес пов'язаний із зростанням ролі жіночої праці у соціальній сфері, підвищенням самосвідомості жінок, а також визнанням цінності фемінінних когнітивних стилів у комунікації та науковому пізнанні [15].

У сучасному суспільстві існує стійкий гендерний стереотип, згідно з яким логічне мислення та аналіз традиційно асоціюються з чоловіками, тоді як ці характеристики менш властиві жінкам. Це, своєю чергою, породжує мовний стереотип, що кожен чоловік зазвичай використовує стислий, «сухий» стиль мовлення, обмежуючи висловлювання спеціалізованими термінами. З іншого боку, жінки часто сприймаються як надмірно емоційні та експресивні, що призвело до поширення уявлення про підвищену емоційність жіночої мови порівняно з чоловічою.

Також існує розповсюджений стереотип про надмірну балакучість жінок, однією з причин якого є тривале поширення в ЗМІ твердження про те, що середньодобова кількість слів, яку вимовляє жінка, становить близько 20 000, тоді як для чоловіків цей показник становить лише 7 000. Однак американські вчені перевірили достовірність цих даних у дослідженні за участю 396 студентів, де протягом 1998-2004 років було зафіксовано, що жінки в середньому вимовляють 16 215 слів на добу, а чоловіки – 15 669. Різниця виявилася статистично незначущою, що ставить під сумнів стереотип щодо надмірної балакучості жінок і порівняної стриманості чоловіків [40].

Також типовим для жінок вважається часте використання демінутивів, тоді як така лексика не є характерною для чоловічого мовлення. Цей комунікативний

стереотип має глибокі соціальні корені, пов'язані з усталеними ролями в суспільстві. Незважаючи на значні зміни, жінка все ще постає як берегиня домашнього затишку, яка проводить більше часу з дітьми і доглядає за сім'єю. Це, своєю чергою, породжує образ жінки, чиє мовлення нібито рясніє пестливими формами, що обумовлено саме її гендерною роллю, вихованою з дитинства, а не природною схильністю (див.табл.1.2).

Таблиця 1.2

Основні гендерні стереотипи у мовленні

Стереотип	Характеристика
Висока термінологічна насиченість чоловічої мови	Зазвичай пов'язують із раціональним мисленням, яке традиційно не асоціюється з жінками.
Висока експресивність та емоційність жіночої мови	Вважається наслідком схильності жінок до емоційного вираження.
Стримане чоловіче мовлення	Протиставляється жіночій емоційності, оскільки суспільство очікує від чоловіків стриманості в емоціях.
Стереотип надмірної балакучості жінок	Незважаючи на наукове спростування, залишається досить розповсюдженим у суспільстві.
Використання демінутивів у жіночій мові	Часто вважається типовим для жінок, проте рідко використовується чоловіками.

Джерело: [15], [40]

У нашому дослідженні ми визначаємо особливості вираження гендеру та гендерних стереотипів у художньому тексті. Художній текст, створений у певному культурному контексті, виступає відображенням суспільства, яке його породило, акумулюючи культурні цінності, знання та досвід, важливі для цього соціуму. Він стає не просто набором слів чи подій, а вмістилищем ключових ідей і поглядів, що репрезентують колективне сприйняття суспільства.

Одним із таких культурно значущих аспектів є вираження концептів «чоловіче» та «жіноче», нерозривно пов'язаних з уявленнями про роль і місце людини в суспільстві. Через опис чоловічих і жіночих персонажів, їхніх дій, мовлення і поведінки художній текст відображає стереотипні уявлення про те, як повинні поводитися представники різних статей. Ці образи можуть як підтверджувати, так і

ставити під сумнів усталені гендерні ролі, спонукаючи читача критично оцінювати ці стереотипи.

Категорії «чоловіче» і «жіноче» часто виступають символами певних ідеалів та стандартів, які, маючи емоційне забарвлення, викликають у суспільстві як схвалення, так і заперечення. Таким чином, художній текст стає платформою для обговорення ролі гендеру у формуванні особистості, міжособистісних стосунків, суспільних стандартів і їхньої еволюції.

Згідно з цим, стереотипізація у мові є значущим соціолінгвістичним феноменом, що формується на основі культурних та соціальних уявлень про ролі статей. Гендерні стереотипи, як окремий вид культурних стереотипів, не лише фіксують очікувані суспільством поведінкові норми чоловіків та жінок, але й впливають на мовні конструкції та мовну практику, закріплюючи їх у колективній свідомості. Також відображає домінуючі уявлення про «чоловіче» та «жіноче», проявляючись у термінологічній насиченості, експресивності, використанні деминутивів та оцінних суджень. У сукупності, ці фактори демонструють, як мовні особливості слугують засобом закріплення гендерної асиметрії та як вони можуть бути об'єктом критичного аналізу, що сприяє деконструкції традиційних стереотипів та перегляду гендерних ролей у суспільстві.

Гендер постає як складне соціокультурне та лінгвістичне явище, яке інтегрує впливи культурних, соціальних та історичних факторів, закріплюючись у мовленні через усталені стереотипи, що моделюють уявлення про чоловіче та жіноче. Сучасне поняття гендеру розвивається від початково граматичної категорії до концептуального соціального конструкта, який втілює певні поведінкові норми та очікування, формуючи стійкі соціальні ролі й мовні особливості.

Аналіз лінгвістичних маркерів гендерної ідентичності демонструє роль лексичних, граматичних та синтаксичних засобів, які відображають гендерну приналежність мовця і структурують специфічні комунікативні стратегії для чоловіків та жінок. Через вибір мовних засобів створюється багатовимірна система гендерних маркерів, що закріплює або кидає виклик стереотипним уявленням про відповідні ролі, поведінку та соціальний статус [3].

Гендерна стереотипізація проявляється у високій термінологічній насиченості чоловічого мовлення, емоційній експресивності жіночого мовлення, частому використанні демінутивів жінками, а також у загальних уявленнях щодо балакучості представників обох статей. Ці мовні особливості віддзеркалюють глибинні соціокультурні уявлення про гендер і закріплюють гендерні асиметрії у свідомості мовців. Водночас, мова, як пластичний інструмент соціального впливу, здатна до модифікації стереотипів, відкриваючи перспективу для критичного переосмислення і деконструкції традиційних гендерних ролей. Лінгвістичний аналіз гендерних явищ у мовленні слугує засобом не лише виявлення закріплених стереотипів, а й їхньої адаптації до сучасних тенденцій, що сприяють інклюзивності та рівноправності. Такий підхід дозволяє глибше зрозуміти механізми відтворення і зміни гендерних норм у мові, що є важливим елементом дослідження сучасних лінгвістичних і соціокультурних процесів.

РОЗДІЛ 2 ЖІНОЧА ЛІТЕРАТУРА КРІЗЬ ПРИЗМУ ТВОРЧОСТІ ЕЛІЗАБЕТ ГІЛБЕРТ

2.1 Тенденції та тематика сучасної жіночої літератури

Сучасна жіноча література є важливим явищем у літературному просторі, що відображає соціальні та культурні трансформації, актуальні для нашого часу. Вона формує особливий простір для осмислення ролі жінки в суспільстві, дослідження її внутрішнього світу, емоційних і психологічних переживань, а також розкриває питання ідентичності та самореалізації. Жанр жіночого роману постійно розвивається, інтегруючи новаторські підходи у структурі, стилістиці та тематиці, що дозволяє йому залишатися популярним і актуальним серед широкої читацької аудиторії.

У сучасному літературознавстві термін «жіночий роман» трактується як жанр, що має характерні ознаки, серед яких виділяються три основні – твір повинен бути написаний жінкою, мати головними персонажами жінок і орієнтуватися на жіночу аудиторію. При цьому лише перша характеристика вважається обов'язковою, тоді як дві інші можуть бути факультативними залежно від контексту твору та його ідейного спрямування [12].

Жіночий роман виконує важливу соціокультурну функцію, адже він не лише представляє жіночі цінності, але й зосереджується на ключових аспектах жіночого досвіду, таких як роль жінки в суспільстві, проблематика гендерної ідентичності, внутрішній світ героїнь, їхні виклики та боротьба за самореалізацію. Це також є відображенням унікального світогляду автора твору, який формує специфічний художній наратив [17, с. 22].

Особливого значення в контексті розвитку жанру жіночого роману в англomовній літературі набуває творчість Джейн Остін, яку вважають його засновницею. Її внесок у літературу полягає у створенні глибоких психологічних портретів жінок, а також у зображенні їхнього емоційного й інтелектуального світу, що для своєї епохи було новаторським явищем. Найвідомішим твором письменниці є

роман «Гордість і упередження» (Pride and Prejudice, 1813 р.), який став класикою англійської літератури [18].

У цьому романі Джейн Остін порушує актуальні для XIX століття питання, пов'язані з традиційними уявленнями про шлюб і соціальні ролі жінок. Головна героїня твору, 21-річна Елізабет Беннет, вирізняється рішучістю, силою волі та небажанням підкорятися суспільним стандартам, які вимагали укладання шлюбу з метою забезпечення соціального статусу. Її прагнення одружитися лише з коханою людиною демонструє сміливий виклик усталеним гендерним нормам та очікуванням суспільства [18, с. 362].

Структура романів Джейн Остін демонструє унікальну побудову сюжету, яка базується на принципі переходу від початкових труднощів і перешкод до досягнення гармонії та щастя. Такий підхід є втіленням структурної традиції, що бере свій початок у класичній античній літературі. Варто зазначити, що в романах Остін простежується вплив естетичних принципів і методів, закладених Аристотелем, зокрема в його концепції драматичної побудови. Письменниця застосовує класичну тричастинну структуру, яка передбачає зав'язку, кульмінацію та розв'язку, водночас збагачуючи її елементами психологічної глибини та соціального контексту, що є новаторським для літератури початку XIX століття.

Тематика романів Джейн Остін суттєво вплинула на формування та розвиток жанру жіночого роману, значно розширивши його можливості. Письменниця відмовилася від традиційного для її часу дидактичного підходу до виховання, який часто сприймався як обов'язковий компонент літератури. Натомість вона спрямовує увагу читача на внутрішній світ своїх героїнь, акцентуючи процес їхнього емоційного та психологічного зростання. Через детальне змалювання становлення характерів молодих жінок Остін створює перші зразки реалістичного психологічного роману. У її творах суб'єктна організація тексту поєднується із багатим асоціативним фоном, що дозволяє розкрити індивідуальність персонажів і забезпечити глибокий рівень емоційного сприйняття.

Особливості поетики Джейн Остін свідчать про високий естетичний рівень її творчості. Авторка максимально використала потенціал реалістичного роману як

жанру. Її тексти характеризуються багатоголоссям – одночасним представленням різних точок зору, що дозволяє досягти об'єктивності в зображенні подій. Композиція її творів охоплює просторово-часову розгорнутість, яка відтворює динаміку сюжетних ліній та життя персонажів у їхньому розвитку. Завдяки суб'єктивній організації Остін зуміла гармонійно поєднати об'єктивний виклад подій із вираженням власної позиції щодо героїв і ситуацій. Глибоке знання людської психології та чудове володіння літературною мовою дозволили письменниці не лише створювати реалістичні картини життя, а й майстерно передавати багатогранність внутрішнього світу персонажів.

Жіночий роман, який сформувався наприкінці ХХ – початку ХХІ століття, відображає зміну уявлень про соціальні ролі жінки та її місце в суспільстві. На відміну від класичних творів, сучасні жіночі романи часто акцентують увагу на руйнуванні популярних стереотипів і традиційних моделей взаємин між чоловіками й жінками. Відображення нових соціальних реалій у цих творах призводить до трансформації жанру, який часто асоціюють із поняттями «дамський роман», «любовний роман» чи «рожевий роман». У деяких випадках жіночий роман навіть ототожнюють із жіночою літературою в цілому, хоча таке спрощення не завжди відображає багатогранність цього жанру.

Популярність жанру жіночого роману можна пояснити його здатністю виконувати важливу психологічну функцію в житті сучасної жінки – компенсувати недолік позитивних емоцій, який часто виникає в умовах сучасного суспільства. Сучасні психологи наголошують на тому, що одним із характерних станів нашого часу є фрустрація – специфічний психологічний феномен, який виникає в ситуаціях розчарування та незадоволення. Фрустрація зазвичай супроводжується почуттям тривожності, відчаю чи безвиході, що може негативно впливати на емоційний стан людини. Як наслідок, жінки часто шукають шляхи відновлення емоційного балансу, одним із яких стає звернення до художньої літератури, особливо до творів, що пропонують можливість зануритися у світ мрій і фантазій. Зокрема, любовний роман виконує цю роль завдяки своїй спрямованості на створення атмосфери емоційного комфорту та ідеалізації людських стосунків.

Як відзначають І. Морозова та І. Репушевська, жіноча література виконує важливу культурну й соціальну функцію, представляючи специфічні жіночі цінності, особливості світосприйняття та досвід авторок-жінок. Відмінною рисою творів цього жанру є їхня спрямованість на розкриття внутрішнього світу героїв, де головну роль відіграють емоції, почуття та особистісні переживання [17].

Жіночий роман акцентує увагу на таких базових для людської природи темах, як любов, взаєморозуміння, прийняття, водночас зображуючи складності, які постають перед героїнями. Серед найбільш типових тем – красива, глибока, але часто нерозділена любов, яку суспільство не розуміє чи не приймає, або ж любов, яка стикається з різноманітними перешкодами, зумовленими складними життєвими обставинами. Емоційна насиченість текстів жіночих романів дозволяє створити тісний зв'язок між читачками та персонажами, забезпечуючи сильний емоційний відгук і залучення. Завдяки цьому жіночий роман не лише виконує функцію розважального читання, але й стає своєрідною терапевтичною практикою, сприяючи емоційному відновленню, подоланню стресу та пошуку оптимістичного погляду на реальність.

Вірджинія Вулф є однією з ключових фігур у розвитку жіночого роману, особливо завдяки її глибокому дослідженню проблеми самовизначення особистості. Її унікальний стиль оповіді, що поєднує внутрішній монолог та метод «потoku свідомості», дозволяє читачам зануритися у внутрішній світ персонажів, розкриваючи їхні найпотаємніші думки та переживання.

Метод «потoku свідомості» у творчості Вулф полягає у безпосередньому відтворенні плину думок і відчуттів персонажів, часто без чіткої логічної послідовності. Цей підхід дозволяє передати складність людської психіки та підсвідомих процесів. У романі «Місіс Деллоуей» Вулф використовує цей метод для зображення внутрішнього світу героїв, таких як Клариса Деллоуей та Септімус Сміт, що надає читачеві можливість глибше зрозуміти їхні емоції та мотивації. Використання «потoku свідомості» також сприяє розкриттю теми самовизначення. Персонажі Вулф часто перебувають у пошуках власної ідентичності, аналізуючи своє місце у світі та стосунки з оточуючими [4].

Жіночий роман, як літературний жанр, відзначається певними особливостями, які сприяють його популярності серед широкої аудиторії читачів. Однією з ключових рис цього жанру є легкість побудови вигаданого світу. Це означає, що авторки прагнуть створити тексти, які є зрозумілими та емоційно доступними для читача, не обтяжуючи його складними сюжетними конструкціями чи важкими для сприйняття деталями. Такий підхід забезпечує ефект занурення у вигадану реальність, що дозволяє читачкам відчувати емоційний відгук і відволіктися від повсякденних турбот.

Для того щоб виділити свої твори серед великої кількості інших текстів, сучасні письменниці активно працюють над розширенням жанрових меж жіночого роману, вводячи інновації на різних мовних рівнях (див.табл.2.1).

Таблиця 2.1

Характеристики рівнів у жіночому романі

Рівень	Характеристика
Лексичний рівень	Застосування емоційно насиченої лексики, метафоричних висловів та епітетів, що створюють атмосферу інтимності та співпереживання.
Морфологічний рівень	Використання зменшувально-пестливих форм та специфічних словотворчих моделей, що акцентують емоційну насиченість тексту.
Синтаксичний рівень	Переважання коротких, простих або ускладнених синтаксичних конструкцій, які забезпечують ритмічність і зручність читання. Додатково використовуються внутрішні монологи та інверсії для детальнішого відображення внутрішнього світу персонажів.
Стилістичний рівень	Поєднання художніх засобів виразності та елементів розмовної мови, що робить текст більш динамічним і наближеним до буденного мовлення.
Дискурсивний рівень	Зосередженість на індивідуальному досвіді персонажів, акцент на суб'єктивному сприйнятті подій, внутрішніх діалогів та міжособистісних стосунках.

Джерело: створено автором на основі [17]

Точка зору О. Пожарицької полягає в тому, що художній твір є не лише моделлю реального світу, але й відображенням особистості автора, творця цього твору. Унікальне та морально забарвлене ставлення автора до описуваних подій і персонажів створює ілюзію реальності життя. Завдяки авторському наративу та його творчій уяві формуються образи, які викликають емоційну реакцію у читачів, сприяючи їхньому співпереживанню як героям, так і самому автору [20, с. 20].

Творчість американської письменниці Емми Скотт займає особливе місце в сучасній літературі, оскільки її романи вміло поєднують елементи мистецтва, емоційності та глибокого психологізму. Завдяки своїй здатності гармонійно переплітати високі почуття та буденні реалії, Е. Скотт здобула визнання читачок у всьому світі. Особливість її романів полягає у майстерному поєднанні універсальних тем любові, страждання та пошуку сенсу життя зі специфікою зображення реальних життєвих ситуацій. Письменниця надає своїм творам особливого колориту, відтворюючи буденність повсякденного життя поряд із вишуканістю і багатством середовища заможних людей. Це створює контраст між звичним і незвичайним, дозволяючи читачкам легко ототожнювати себе з персонажами та водночас спостерігати за їхнім життям із певною дистанцією [45].

Одним із найбільш яскравих прикладів творчості Емми Скотт є її бестселер «The Butterfly Project». У цьому романі авторка порушує питання емоційного відновлення, пошуку себе та боротьби зі своїми внутрішніми демонами. Історія двох героїв із розбитими серцями, які прагнуть не лише відновити стосунки, але й знайти новий сенс у житті, викликає сильний емоційний відгук у читачів [45]. Завдяки тонкому психологізму та використанню образних засобів, роман досягає значної глибини, одночасно залишаючись доступним для сприйняття широкою аудиторією.

Діана Геблдон є унікальною постаттю в сучасній американській літературі, яка здобула визнання завдяки своїй здатності поєднувати містичні елементи з любовними історіями. Її творчість охоплює жанри історичного, пригодницького та романтичного роману, що дозволяє створювати багатогранні тексти, які резонують із широкою аудиторією. Особливу популярність авторці принесла серія романів «Іноземка» (Outlander), яка стала еталоном жанру історичної фантастики. Перша книга серії була високо оцінена критиками та увійшла до списку 200 найкращих книг за версією BBC, що свідчить про її літературну впливовість.

Художній стиль Діани Геблдон характеризується майстерним використанням описів, які створюють яскраві та атмосферні картини минулих епох. У своїх романах письменниця зосереджується на деталізованих зображеннях місцевостей, персонажів і їхніх емоційних станів, що забезпечує глибоке занурення читача в художній світ.

Незвичайні локації, такі як Шотландія XVIII століття, та персонажі, які проходять складний емоційний і фізичний розвиток, створюють основу для динамічних і багатопланових сюжетів. Однією з найсильніших сторін Геблдон є її здатність до побудови інтригуючих і непередбачуваних сюжетів. У її творах особливу увагу приділено різким поворотам подій, які утримують інтерес читача та надають текстам унікального емоційного забарвлення. Це, разом із глибоким внутрішнім світом персонажів, робить її романи популярними серед читачів, які шукають у літературі розвагу та емоційну насиченість.

Творчість Сандри Браун, відомої американської письменниці, яка здобула популярність завдяки своїм романтичним і кримінальним творам, умовно поділяється на три основні етапи, кожен із яких має характерні жанрові та стилістичні риси.

На першому етапі її творчості з'являються так звані «маленькі романи», які стали відправною точкою в кар'єрі авторки. Ці твори зосереджуються на класичних темах романтичного жанру та вирізняються простотою, водночас зберігаючи емоційну насиченість. Вони мали на меті привабити широку аудиторію читачів і допомогли сформувати авторський стиль Браун [44]. Саме в цих романах розкривається її зацікавленість у детальному зображенні почуттів і стосунків між героями.

Другий етап, який припадає на кінець 1980-х років, характеризується створенням так званих «сильних романів». У цих творах авторка вводить елементи детективного жанру, які доповнюють основний любовний сюжет. Романи, такі як «Slow Heat in Heaven», «French Silk», «Best Kept Secrets», поєднують інтригуючі кримінальні лінії з романтичними історіями. Незважаючи на наявність детективної інтриги, головний акцент у цих текстах залишається на розвитку любовних стосунків. Браун вдало балансує між двома жанровими складовими, створюючи динамічні сюжети, що тримають увагу читачів до самого кінця [44].

Третій етап творчості Сандри Браун пов'язаний із написанням історичних романів, серед яких «Sunset Embrace» та «Another Dawn» займають чільне місце. У цих творах авторка звертається до зображення драматичних сюжетних поворотів і сильних, багатогранних персонажів. Історичні романи вирізняються багатим

контекстом і детальними описами, що створюють відчуття автентичності. Драматизм історій підсилюється складними стосунками між героями, що приваблює шанувальників жанру [44].

Сучасна творчість Сандри Браун характеризується переходом до любовно-кримінальної драми. У новітніх романах вона поєднує глибокі емоційні переживання героїв із ретельно продуманими кримінальними інтригами. Авторка приділяє особливу увагу деталізації характерів персонажів, створюючи складні психологічні портрети, що дозволяють читачам глибше розуміти їхні мотиви. Нетрадиційні й непередбачувані сюжетні розв'язки забезпечують напругу до останніх сторінок і викликають бажання продовжувати знайомство з її творчістю (див.табл.2.2).

Таблиця 2.2

Основні риси та тенденції сучасної жіночої літератури

Назва	Характеристика
Глибокий психологізм	Зосередженість на внутрішньому світі героїнь, їхніх емоціях та особистісному розвитку, що забезпечує емоційний відгук.
Руйнування стереотипів	Переосмислення традиційних соціальних ролей та виклик усталеним гендерним нормам.
Жанрове розширення	Поєднання елементів реалістичного роману, історичної фантастики, детективу та інших жанрів.
Емоційна терапія	Виконання функції емоційного балансу через ідеалізовані сюжети, що допомагають подолати стрес.
Естетична майстерність	Гармонійне поєднання класичних структурних принципів із новаторськими підходами, такими як метод «потoku свідомості».

Джерело: створено на основі [4], [17], [18], [45]

Сучасна жіноча література демонструє значний розвиток, зосереджуючись на темах, що відображають соціокультурні трансформації, психологічну глибину та переосмислення традиційних гендерних ролей. У цьому жанрі ключовими є тенденції до поєднання жанрової різноманітності, створення емоційно насичених історій, що сприяють емоційній терапії жіночої аудиторії, та використання новаторських художніх засобів, таких як метод «потoku свідомості». Творчість таких авторок, як Джейн Остін, Вірджинія Вулф, Емма Скотт, Діана Геблдон і Сандра Браун, заклала основи цього жанру та продовжує його збагачувати. Вони вплинули на розвиток

жіночого роману через глибоке дослідження внутрішнього світу героїв, створення багатогранних сюжетів і втілення художніх інновацій.

2.2 Літературна спадщина Елізабет Гілберт у рамках сучасно жіночого письменства

Елізабет Гілберт є однією з провідних постатей сучасного жіночого письменства, чії твори досліджують важливі аспекти гендерної ідентичності, самореалізації та соціальних трансформацій. Її літературна спадщина поєднує глибокий психологізм, автобіографічність і критичний погляд на усталені стереотипи, пропонуючи нові підходи до осмислення жіночого досвіду у контексті сучасного суспільства.

Як уже зазначалося, сучасні художні твори відображають різноманітні аспекти гендерних питань, включаючи традиційні гендерні ролі, їхню критику та переосмислення. Література, кіно, театр та інші форми мистецтва виступають платформою для висвітлення гендерної проблематики та проведення дискусій на цю тему. У творчості Елізабет Гілберт основна увага зосереджена на темах саморозвитку, духовності, пошуку щастя та креативного способу життя. Її роботи стали важливим джерелом натхнення для багатьох людей у всьому світі, сприяючи самопізнанню та досягненню життєвого успіху.

Авторка зробила значний внесок у розвиток жіночого роману. Її творча кар'єра розпочалася у 90-х роках ХХ століття, коли жанр жіночого роману вже сформувався як окремий напрям у літературі, що зосереджується на осмисленні жіночого досвіду. Теми, які досліджує письменниця у своїх творах, охоплюють гендерні упередження та стереотипи, що впливають на життя жінок у сучасному суспільстві, а також питання гендерної ідентичності. Гілберт ставить у центр уваги процес самопізнання, розширення прав і можливостей жінок, а також їхню боротьбу за рівність у різних аспектах життя. Її творчість часто перегукується з ідеями сучасного фемінізму, який вона інтерпретує через призму особистих переживань та досвіду своїх героїнь.

Художній стиль Гілберт відзначається яскраво вираженим суб'єктивним наративом, який дозволяє читачам глибоко зануритися у внутрішній світ персонажів. Вона вміло поєднує елементи художньої виразності з легкістю викладу, що робить її твори доступними для широкої аудиторії. Романи письменниці нерідко поєднують елементи автобіографічного характеру з універсальними темами, такими як пошук себе, прагнення до гармонії у стосунках і духовне зростання.

Роман «Eat, Pray, Love» 2006 року, є яскравим прикладом сучасної жіночої літератури, яка поєднує елементи автобіографії, художнього дослідження і глибокого психологізму. У центрі сюжету – шлях авторки до самопізнання та емоційного зцілення після складного розлучення. Ця історія торкається важливих питань особистісного розвитку, що виявляються особливо актуальними для жінок у контексті сучасних суспільних викликів [14].

Однією з центральних тем роману є боротьба з усталеними гендерними ролями, які історично обмежували жінок у їхньому прагненні до самореалізації та незалежності. Через опис подорожі героїні, яка охоплює три різні культурні контексти – Італію, Індію та Індонезію – Гілберт досліджує, як жінка може віднайти себе, звільнитися від тиску суспільних очікувань і виявити власну унікальність. Італія символізує для героїні задоволення і відновлення фізичного здоров'я, Індія – духовне очищення і медитацію, а Індонезія стає місцем емоційної рівноваги та відкриття нових стосунків [28].

Роман побудований таким чином, щоб кожен етап подорожі відображав не лише географічну зміну, а й внутрішню трансформацію головної героїні. Така структура дозволяє авторці створити багатогранний образ жінки, яка долає різні соціальні та особистісні виклики. У тексті простежується символічне розширення традиційного образу жінки, що втілюється у трьох іпостасях – жінка-жертва, яка страждає від життєвих обставин і шукає спосіб змінити своє життя; жінка-психолог, яка через рефлексію та самопізнання аналізує власні фобії, емоції та прагнення; і жінка-мандрівник, яка через фізичну подорож здійснює й подорож у власній душі [14].

Літературні засоби, які використовує Гілберт, значною мірою сприяють створенню реалістичного образу героїні. У тексті поєднується ліричність та елементи

щоденникових записів, що забезпечує інтимність оповіді та дозволяє читачам глибше зрозуміти емоційний стан персонажа. Використання внутрішніх монологів і ретроспективних роздумів підсилює психологічну глибину тексту. Крім того, авторка майстерно використовує контраст між культурними традиціями різних країн, який допомагає героїні не лише переосмислити себе, але й знайти нові способи взаємодії зі світом.

Особливо важливою є тема жіночої незалежності, яка пронизує весь роман. Гілберт акцентує увагу на необхідності для жінок брати на себе відповідальність за своє щастя та сміливо йти до нього, навіть якщо це вимагає радикальних змін у житті. Через призму особистих переживань головної героїні авторка транслює ідею, що жінка має право відмовлятися від традиційних ролей і створювати своє власне бачення щастя.

Роман Елізабет Гілберт «Відданий. Історія кохання» (Committed: A Love Story, 2010) є логічним продовженням її всесвітньо відомого твору «Їсти, молитися, кохати» і зберігає автобіографічний характер. У центрі сюжету – особистісна та духовна трансформація головної героїні Елізабет, яка після болісного розлучення продовжує досліджувати складні питання стосунків, самопізнання та шлюбних зобов'язань [35].

Однією з ключових тем роману є внутрішня боротьба героїні з концепцією шлюбу. Елізабет перебуває у стані глибоких рефлексій щодо того, як одруження впливає на свободу особистості, її духовний розвиток та емоційне благополуччя. Така тема є особливо актуальною в контексті сучасної жіночої літератури, яка часто зосереджується на переосмисленні гендерних ролей та суспільних очікувань. Гілберт розглядає шлюб не лише як соціальну інституцію, але й як складний культурний феномен, що формує уявлення про ідентичність жінки.

Структура роману базується на чергуванні особистих роздумів героїні та авторського аналізу культурних традицій, пов'язаних із шлюбом у різних країнах. У своїй роботі Гілберт досліджує історичні, антропологічні та соціальні аспекти цієї теми, що додає тексту інтелектуальної глибини. Зокрема, авторка звертається до досвіду різних культур і демонструє, як уявлення про шлюб та його роль змінювалися з часом і залежно від контексту. Такий підхід дозволяє читачам побачити шлюб крізь

призму багатогранної перспективи, зосереджуючись на його впливі на особисте життя жінок.

У художньому аспекті роман вирізняється поєднанням автобіографічного стилю та есеїстичної манери викладу. Внутрішні монологи головної героїні додають тексту емоційної глибини, дозволяючи читачам краще зрозуміти складність її почуттів і переживань. У цих роздумах Елізабет не лише досліджує власні страхи та сумніви, але й критично аналізує стереотипи, пов'язані з шлюбом, які глибоко вкорінені в сучасному суспільстві.

Однією з ключових літературних особливостей роману є створення багатогранного образу жінки, яка знаходиться на перехресті особистих бажань і соціальних норм. Гілберт майстерно показує, як Елізабет балансує між прагненням до незалежності та необхідністю прийняття компромісів у стосунках. Така динаміка є особливо цінною для сучасної жіночої літератури, адже вона відкриває можливості для обговорення складних тем самореалізації, емоційної свободи та пошуку гармонії.

Роман також привертає увагу своєю багатосаровістю. Поряд із особистими переживаннями, текст містить аналітичні роздуми про історичну природу шлюбу, його еволюцію та значення в різних суспільствах. Це надає твору унікального поєднання емоційної близькості та інтелектуальної значущості, роблячи його доступним як для широкої аудиторії, так і для критиків.

«The Signature of All Things» – це масштабний історичний роман, у якому авторка майстерно поєднує особисту драму, наукове дослідження та історичний контекст. У центрі оповіді знаходиться Альма Віттакер, вчена-біолог, яка живе у XIX столітті. Її батько, багатий ботанік, надає їй доступ до знань та можливість займатися наукою, яка в той час була переважно чоловічою сферою. Альма зосереджується на вивченні мохів, що стає символом її прагнення зрозуміти гармонію та складність природи [29].

Цей роман не лише про наукові відкриття, а й про людську природу, місце жінки в інтелектуальному світі та її боротьбу із соціальними очікуваннями. Через зображення життя Альми порушуються важливі питання гендерної нерівності, самореалізації та пошуку свого місця у світі. Авторка майстерно використовує

метафори та яскраві описи, які дозволяють читачеві зануритися у світ ХІХ століття, передаючи атмосферу тієї епохи та емоційну глибину героїні. Цей роман став втіленням літературного таланту Гілберт, відкриваючи перед читачами складність людської душі через науковий і особистісний контекст.

Інший твір «Big Magic: Creative Living Beyond Fear», демонструє зовсім інший бік творчості Гілберт. Це мотиваційна книга, у якій авторка досліджує природу творчості та пропонує читачам поради, як подолати страх перед самовираженням і відкритися до нових ідей. Вона ділиться власним досвідом, розповідає історії митців, які змогли подолати свої сумніви, і розвінчує міфи про те, що натхнення доступне лише обраним [26]. Гілберт переконує, що творчість – це процес, доступний кожному, незалежно від професії чи талантів, головне – це сміливість експериментувати та отримувати задоволення від роботи. Книга написана легкою, доступною мовою, що створює відчуття діалогу між авторкою та читачем. Використовуючи гумор і щирість, Гілберт надихає на відкриття свого творчого потенціалу та дає практичні поради, як подолати страх і невпевненість. Роман «Big Magic» став джерелом натхнення для багатьох людей, допомагаючи їм знайти сміливість для змін у своєму житті та втілення своїх ідей.

Центральним твором нашого дослідження є роман «Місто дівчат» (City of Girls, 2019), який по праву можна вважати визначним у творчій спадщині Елізабет Гілберт. Цей твір яскраво демонструє здатність авторки створювати багатогранні сюжети, насичені соціокультурним контекстом. Роман переносить читача у Нью-Йорк 1940-х років, ретельно відтворюючи атмосферу мегаполіса через історію головної героїні Вівіан Моріс. Гілберт майстерно зображує складний процес особистісного зростання героїні на тлі театрального життя та суспільних змін, створюючи багатшарову розповідь, яка охоплює важливі питання гендерної рівності, самореалізації та соціальних трансформацій [27].

Роман вирізняється майстерним відтворенням життя повоєнного американського суспільства, зокрема процесів соціальних змін, які впливають на роль жінок у професійній та культурній сферах. Деталізоване зображення театрального життя Нью-Йорка доповнюється глибокими роздумами про жіночу ідентичність,

зумовлену соціальними й культурними трансформаціями. Через ретельне змалювання повсякденності, емоційних переживань і пошуків місця в суспільстві авторка створює багатогранний портрет епохи [27].

Окремої уваги заслуговує гендерна проблематика, порушена в романі. Гілберт зосереджується на критиці усталених стереотипів і суспільного тиску, які обмежують можливості особистісного розвитку та визнання жінок. Авторка не лише висвітлює, як такі стереотипи впливають на суспільне сприйняття жінок, але й закликає до розуміння їхньої індивідуальності у всій складності (див.табл.2.3).

Таблиця 2.3

Особливості творчого стилю Елізабет Гілберт

Особливість	Характеристика
Суб'єктивний наратив	Зображення внутрішнього світу героїнь через автобіографічні елементи, внутрішні монологи та ретроспективні роздуми.
Гендерна проблематика	Розгляд традиційних гендерних ролей, критика стереотипів та переосмислення жіночої ідентичності.
Соціокультурний контекст	Детальне відтворення суспільних змін і їхнього впливу на роль жінок у культурній та професійній сферах.
Символізм місця дії	Використання локацій як символів внутрішніх трансформацій героїнь (театр у Нью-Йорку, подорожі до Італії, Індії, Індонезії).
Глибокий психологізм	Дослідження емоційних переживань героїв, їхніх страхів, сумнівів і пошуків гармонії.
Поєднання художнього та філософського аналізу	Розгляд питань свободи, ідентичності та незалежності через художню призму.
Легкість викладу	Поєднання складних тем із доступною мовою, що робить твори привабливими для широкої аудиторії.
Критика соціальних стереотипів	Викриття нерівності у сприйнятті жінок і чоловіків у суспільстві та заклик до зміни цих уявлень.

Джерело: створено на основі [26], [27], [28], [29], [35]

У рамках сучасного жіночого письменства літературна спадщина Елізабет Гілберт вирізняється поєднанням критики гендерних стереотипів і майстерного зображення соціокультурного контексту. Її творчість демонструє здатність розкривати складні аспекти жіночої ідентичності через художню та філософську призму. Твори Гілберт характеризуються яскраво вираженим суб'єктивним наративом, що дозволяє глибоко зануритися у внутрішній світ героїнь, а також умілим використанням символізму локацій для підкреслення етапів їхнього особистісного розвитку. Авторка

вдало поєднує доступний стиль викладу з інтелектуальною значущістю, що робить її роботи цікавими як для широкої аудиторії, так і для літературознавців. Таким чином, її творчий стиль є унікальним внеском у сучасну літературу, спрямованим на дослідження самореалізації, свободи та гендерної рівності.

2.3 Сюжетні особливості роману «Місто дівчат»

Роман «Місто дівчат» вирізняється унікальною структурою сюжету, що базується на ретроспективній розповіді. Такий нарративний підхід встановлює особистий зв'язок між оповідачем та читачем. Автобіографічний формат не лише розкриває багатогранність життєвого шляху героїні, але й дозволяє детально дослідити її рефлексії, внутрішні переживання, сумніви та переосмислення [27].

Структура роману побудована навколо чітко визначених періодів, кожен з яких відіграє важливу роль у формуванні сюжетної лінії. Перший ключовий етап – це юність Вівіан у Нью-Йорку, яка ознаменована її бажанням свободи, пригод і відчуття нового. Переїзд до мегаполіса постає як символ початку самостійного життя, сповненого очікувань і мрій. Авторка майстерно передає динамічність і багатогранність Нью-Йорка як місця, що уособлює необмежені можливості та енергію молодості.

Роман «Місто дівчат» пропонує глибокий погляд на трансформацію головної героїні Вівіан Моріс, розкриваючи складний процес її особистісного становлення. На початку історії Вівіан постає перед читачем як безтурботна молода дівчина, яка прагне нових пригод і свободи. Вона відмовляється від усталених норм, насолоджуючись життям у великому місті та відчуваючи ейфорію від можливостей, які відкриває перед нею Нью-Йорк. Її молодість позначена певною наївністю та імпульсивністю, що підштовхує героїню до ризикованих рішень і створює передумови для драматичних подій [27].

Однак сюжетні конфлікти, скандал, що руйнує її репутацію, та суворий суспільний осуд стають каталізаторами її внутрішніх змін. У цьому контексті авторка зосереджується на впливі соціального оточення та життєвих випробувань на

формування характеру Вівіан. Головна героїня поступово долає кризу, переосмислює свої життєві цінності й вчиться приймати себе такою, якою вона є, відкидаючи очікування суспільства. Театральне середовище виступає ключовим майданчиком для розвитку сюжету та становлення героїні. Робота у театрі стає не лише професійним стартом для головної героїні, але й простором для її особистих відкриттів. Через взаємодію з іншими персонажами театрального життя – акторами, режисерами, технічним персоналом – вона стикається з різноманітним людським характерів і емоцій. Театр виявляється ареною, де героїня не лише формує свої навички, але й заглиблюється у складний світ людських взаємин. Конфлікти, внутрішні інтриги та творчі виклики збагачують наратив і надають йому глибини. Саме через життя в театрі Вівіан поступово усвідомлює значення вибору, відповідальності та свободи у своїй долі. Театральне середовище в романі стає не лише фоном для подій, але й символом процесу самопізнання та внутрішньої трансформації героїні [27].

У результаті, роман поєднує дві тісно взаємопов'язані лінії – особистісний розвиток Вівіан і її взаємодію з театральним світом. Цей синтез дозволяє авторці не лише створити яскравий образ головної героїні, але й висвітлити важливі соціальні та психологічні аспекти, що робить роман впливовим та багатограним у контексті сучасної жіночої літератури.

Нью-Йорк у романі постає як символічний центр енергії, можливостей і трансформацій. Місто не лише слугує декорацією для подій, але й активно формує характери героїв. Атмосфера Нью-Йорка 1940-х років передана через детальний опис побуту, театрального життя та соціальних реалій. У цей період мегаполіс стає осередком культурного розмаїття, творчих експериментів та соціального оновлення, які відображаються у поведінці, прагненнях і внутрішніх конфліктах персонажів [27].

Одним із ключових аспектів цього періоду є трансформація ролі жінок у суспільстві. Війна створила нові можливості для жінок, які масово залучалися до праці у сферах, що раніше вважалися виключно чоловічими. У романі цей процес ілюструється через долі героїнь, які змушені адаптуватися до змін і водночас боротися зі стереотипами та суспільними очікуваннями. Вівіан Моріс, працюючи у театрі, уособлює жінку, яка прагне знайти своє місце у світі, незалежно від усталених

соціальних норм. Її історія демонструє, як складні життєві обставини і суспільний тиск можуть стати поштовхом до особистісного зростання та переосмислення життєвих пріоритетів [27].

Соціальні трансформації також розкриваються через другорядних персонажів, долі яких відображають різні аспекти суспільного життя того часу. Театральний колектив, у якому працює Вівіан, стає своєрідним зрізом суспільства, де взаємодіють люди з різними характерами, поглядами та культурними традиціями. Напруженість між особистими амбіціями, прагненням до творчої реалізації та суспільними очікуваннями створює складну динаміку, яка підсилює драматизм сюжету.

Таблиця 2.4

Ключові персонажі роману «Місто дівчат»

Персонаж	Роль у романі	Характеристика
Вівіан Моріс	Головна героїня, від імені якої ведеться оповідь	Молода жінка із заможної родини, яка проходить шлях від безтурботної юності до зрілої незалежної особистості.
Пеггі Моріс	Тітка Вівіан, керівниця «Лілійного театру»	Сильна й ексцентрична жінка, яка знайомить Вівіан зі світом театру та підтримує її у творчих починаннях.
Селія Рей	Подруга та колега Вівіан	Жінка, чий вплив допомагає Вівіан переосмислити свої життєві цінності.
Една Паркер Ватсон	Відома акторка театру	Складний і витончений персонаж, чий життєвий досвід стає як джерелом натхнення, так і викликом для Вівіан.
Френк Грір	Харизматичний чоловік, значущий для життя Вівіан	Виконує роль морального випробування для героїні, стимулюючи її емоційний розвиток.
Джиммі Джордан	Режисер театру	Талановитий, але хаотичний, його взаємини з іншими персонажами додають динаміки театральному середовищу.
Глорія Брукс	Акторка театру	Молодша виконавиця, яка уособлює інтриги та суперечності театального світу.
Дуглас Айліс	Меценат театру	Багатий спонсор, чия фінансова підтримка є важливою для діяльності театру, його стосунки додають сюжетові інтриг.

Джерело: створено на основі [36]

Взаємовідносини головної героїні, Вівіан Моріс, є ключовою складовою сюжету роману «Місто дівчат», що надає твору глибини й багатогранності. Стосунки Вівіан виходять далеко за рамки звичних соціальних ролей, досліджуючи як

романтичні, так і платонічні зв'язки (див.табл.2.4). Особливо яскраво висвітлюється її дружба із Селією Рей – незалежною, вільнодумною жінкою, яка стає не лише подругою, але й провідником у світ свободи й самостійності. Їхні стосунки відображають змішання підтримки та конфліктів, що сприяє формуванню поглядів Вівіан на дружбу й довіру [27].

Романтичні стосунки Вівіан є ще однією важливою складовою, яка ілюструє її емоційний розвиток. Через взаємодії з чоловіками, такими як Френк Грір, героїня поступово усвідомлює значення любові та особистісної автономії. Її романтичні випробування служать каталізатором для прийняття власної унікальності та відмови від нав'язаних суспільством стереотипів. Не менш важливими є стосунки Вівіан із сім'єю, зокрема з її тіткою Пеггі Моріс. Тітка стає для неї не лише наставницею, але й прикладом сильної жінки, яка зуміла знайти своє місце у творчому середовищі. Цей зв'язок додає сюжету ще одного виміру, зосереджуючи увагу на темі зв'язку між поколіннями та підтримки [27].

Роман «Місто дівчат» вирізняється сміливою провокацією та відкритістю, що надає йому унікального характеру. Хоча твір містить чимало відвертих сцен, вони не є елементом, що знижує його моральну цінність чи літературну значущість. Навпаки, ці моменти виконують важливу функцію у розкритті теми свободи вибору, індивідуальності та переосмислення соціальних норм. У цьому сенсі роман має певну схожість із творчістю Мілана Кундери, однак зберігає свою оригінальність і самобутність. Провокативність тексту слугує інструментом дослідження людської природи, її слабкостей і прагнень.

Стиль написання Елізабет Гілберт відзначається лаконічністю, гостротою й легкою іронією, які додають тексту динамічності та емоційної насиченості. Авторка майстерно використовує іронічний підхід, який дозволяє сприймати навіть найконтroversійніших персонажів із симпатією та розумінням. У цьому полягає особливість її стилю – вона не нав'язує моральних оцінок, а пропонує читачеві самому зробити висновки про героїв, їхні дії та життєві вибори. Нью-Йорк, який виступає у творі своєрідним символом свободи, стає ідеальним тлом для такої наративної

стратегії, адже у цьому місті все дозволено, і кожен герой має право бути тим, ким він є.

Персонажі роману, на перший погляд, можуть здатися поверхневими, зосередженими на легковажних задоволеннях і зовнішній привабливості. Однак за цією простотою прихована їхня людська складність. Кожен персонаж – це окрема індивідуальність із унікальними рисами, внутрішнім світом та власними прагненнями. Більшість із них відзначаються легковажністю, але саме ця риса стає їхньою привабливістю, підкреслюючи контраст між зовнішньою простотою та внутрішньою глибиною.

Авторка створює персонажів, які вражають своєю щирістю та безпосередністю. Їхня легкість сприйняття світу не є вадой, а навпаки, виступає інструментом, через який Гілберт розмірковує про людські цінності. У своїй легковажності герої залишаються незабутніми, бо в їхній простоті прихована глибока життєва правда. Це дозволяє кожному персонажу знайти своє місце у динамічному наративі та виявити ключові теми твору, такі як прийняття себе, свобода вибору та людська взаємодія у світі, сповненому суперечностей.

Кульмінацією сюжету стає криза, спричинена суспільним осудом, який руйнує репутацію Вівіан і змушує її переглянути власні життєві принципи. Цей період демонструє складність впливу соціального середовища на особистість і підкреслює важливість внутрішньої сили для подолання викликів. Вівіан опиняється перед необхідністю обрати новий напрямок у житті, що стає важливим етапом розвитку її особистості.

Вівіан поступово знаходить гармонію, здобуває мудрість і вчиться приймати себе такою, якою вона є. Вона стає уособленням незалежної жінки, яка відкидає суспільні стереотипи і сама визначає свій життєвий шлях. Завдяки цьому авторка підкреслює значення особистісного зростання і свободи вибору (див.табл.2.5).

Ключові проблеми порушені у романі «Місто дівчат»

Проблематика
Формування особистісної ідентичності та екзистенційний розвиток
Деконструкція соціальних стереотипів і утвердження свободи вибору
Гендерна трансформація ролі жінки у соціокультурному контексті
Інтеграція мистецтва як чинника особистісного і соціального становлення
Криза репутації та морально-етична рефлексія

Джерело: створено на основі [25], [36]

Сюжет роману «Місто дівчат» демонструє глибокий процес особистісної трансформації героїні через складні соціальні, морально-етичні та творчі виклики. Ретроспективна структура оповіді дозволяє розкрити багатогранність внутрішнього світу Вівіан Моріс, її емоційний розвиток і процес самоідентифікації. Театральне середовище виступає не лише професійним, але й символічним простором, що сприяє формуванню цінностей героїні, її свободи вибору та переосмислення соціальних стереотипів. Унікальна наративна стратегія авторки акцентує увагу на значущості свободи самовираження, ролі жінки у суспільстві та складності міжособистісних взаємин, що робить твір багатограним у літературному й психологічному контексті.

Аналіз тенденцій і тематичного розмаїття сучасного жіночого письменства дозволяє стверджувати, що воно формує унікальний простір для зображення жіночого досвіду, інтегруючи психологічну глибину, соціальну критику та емоційну терапію. Жанрове розширення жіночої літератури, що включає реалістичний роман, історичну фантастику та романтичну драму, сприяє її популярності серед широкої аудиторії, водночас підкреслюючи художню та соціальну значущість.

Творчість Елізабет Гілберт є яскравим прикладом жіночого письменства, яке інтегрує автобіографічність, глибокий психологізм і критичний погляд на гендерні стереотипи. У її романах, таких як «Їсти, молитися, кохати» і «Місто дівчат», порушуються питання особистісного зростання, духовного розвитку та емоційної свободи. Особливістю стилю Гілберт є суб'єктивний наратив, що занурює читача у внутрішній світ героїнь, символізм місця дії, який підкреслює етапи трансформації особистості, та вміле поєднання художнього й філософського аналізу.

Роман «Місто дівчат» вирізняється складною структурою сюжету, який через ретроспективний формат розкриває багатогранність життєвого досвіду героїні. Театральне середовище стає не лише простором професійного розвитку, але й символом особистісної свободи та подолання суспільних стереотипів. Соціальні трансформації, зображені у романі, ілюструють зміну ролі жінок у суспільстві, водночас акцентуючи значення мистецтва як чинника становлення особистості.

РОЗДІЛ 3 ЛІНГВІСТИЧНІ ТА СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ГЕНДЕРУ У РОМАНІ «МІСТО ДІВЧАТ»

3.1 Аналіз лексичних засобів репрезентації гендеру

Лексичні засоби роману відображають гендерну специфіку персонажів, акцентуючи їхні соціальні, професійні та емоційні ролі. Вибір слів та виразів авторки формує багатовимірні образи героїв, підкреслюючи їхню взаємодію з оточенням і демонструючи вплив стереотипів на формування ідентичності.

Репрезентація гендеру в романі здійснюється через суб'єктивну призму сприйняття оповідача – головної героїні Вівіан Морріс. Її точка зору формує унікальний наративний ракурс, що розкриває гендерні ролі, стереотипи та соціальні очікування. Сприйняття Вівіан, її спостереження та інтерпретація подій, осіб та їхньої поведінки визначають, як формуються й артикулюються гендерні характеристики персонажів.

Через опис зовнішності, соціального статусу, професійної діяльності та взаємин інших героїв, Вівіан демонструє своє розуміння суспільних норм і гендерних ролей. Водночас її внутрішній монолог дозволяє читачеві побачити не лише зовнішні прояви гендерної специфіки, але й відображення цих проявів у її власному світогляді, що сприяє глибшому розумінню гендерної динаміки роману.

*«She was a keen **horsewoman**, and given that I was neither a horse nor fascinated by horses, we'd never had much to talk about».* [36, с. 24]

«Вона була пристрасною вершницею, і оскільки я не була ані конем, ані захоплювалася кіньми, нам ніколи не було про що говорити».

Лексична одиниця «horsewoman» у контексті роману виконує функцію репрезентації гендерно маркованої соціальної ролі, чітко окреслюючи суб'єкта як жінку, залучену до верхової їзди. Вибір саме цього терміну є ключовим для характеристики матері Вівіан, оскільки вказує на її соціальний статус, особисті інтереси та вподобання, які значною мірою визначають її ідентичність у тексті.

У рамках роману «horsewoman» не лише підкреслює зв'язок матері з діяльністю, яка часто асоціюється з силою, статусністю та контролем, але й акцентує дистанцію між героїнею та її матір'ю. Захоплення верховою їздою матері створює символічну протилежність до байдужості героїні до цього заняття, що відображає їхню психологічну та емоційну віддаленість. Лексична одиниця стає маркером не лише гендерної, але й соціальної ідентичності, яка впливає на динаміку їхніх стосунків.

*«I'd already studied for years at the Emma Willard **School for Girls** in Troy, New York, with its brilliant, all-female faculty of Seven Sisters graduates — and wasn't that enough?»* [36, с. 23]

«Я вже кілька років навчалася у Школі для дівчат імені Емми Віллард у Трої, штат Нью-Йорк, з її блискучим жіночим викладацьким складом, який складався з випускниць університетів «Семи сестер» — хіба цього було недостатньо?»

«School for Girls» у романі функціонує як символ визначеного простору, в якому героїня провела свої формуючі роки, перебуваючи в ізольованому жіночому середовищі. Підкреслює відокремлення жіночої освіти, яка була покликана формувати інтелектуальну й культурну основу для молодих жінок, але також могла обмежувати їхній світогляд, готуючи до традиційних гендерних ролей. У контексті роману це акцентує на сприйнятті героїнею такого середовища як певного обов'язкового, але водночас обмежувального етапу в її житті, що зумовлює її прагнення до більш вільного самовираження.

«All-female faculty» – підкреслює унікальність академічного середовища, створеного жінками для жінок, що репрезентує альтернативну модель гендерних відносин, яка відрізняється від домінування чоловіків у більшості освітніх закладів того часу.

*«My grandmother was a master **seamstress**».* [36, с. 26]

«Моя бабуся була майстром швейної справи».

У контексті роману «seamstress» слугує важливим елементом характеристики бабусі нашої героїні, яка представлена як досвідчена майстриня. Її професійний статус і передача цих навичок внучці стають метафорою передачі не лише технічних

умінь, але й життєвої мудрості. Це також демонструє силу жіночої лінії у сім'ї, що забезпечує героїні практичні навички, які впливають на її майбутню самостійність і креативність.

*«She'd been taught by her grandmother, who had managed to rise from Welsh immigrant **maidservant** to affluent American lady of means in just one generation»* [36, с. 26].

«Її навчила її бабуся, яка змогла піднятися з рівня валлійської іммігрантки-служниці до заможної американської дами лише за одне покоління».

Лексична одиниця «maidservant» відображає професійну роль, традиційно закріплену за жінками, акцентуючи на соціальному та гендерному аспектах праці. Цей термін підкреслює нерівність, що існувала в суспільстві, зокрема в можливостях професійного і соціального зростання для жінок.

Що вказує на залежність і підлегле становище, яке було характерним для робітниць у сфері домашнього обслуговування. При цьому трансформація цього статусу до «заможної американської дами» демонструє можливість подолання гендерних і соціальних бар'єрів через наполегливість, майстерність і самореалізацію.

*«Peg had trained as a Red Cross **nurse**»* [36, с. 30].

«Пег навчалася як медсестра Червоного Хреста».

Лексема «nurse» у цьому контексті позначає професію, традиційно асоційовану з жіночою роллю доглядальниці та помічниці, що відображає культурно обумовлену гендерну маркованість у сфері медицини початку ХХ століття. Образ медсестри Червоного Хреста уособлює альтруїзм, емпатію та готовність до самопожертви – якості, які в патріархальному суспільстві часто приписували жінкам.

*«The **showgirls** were removing their headdresses».* [36, с. 37].

«Дівчата-шоу знімали свої головні убори».

Гендерно маркована одиниця «showgirls» вказує на жінок, які виконують ролі артисток у розважальних шоу. У контексті роману вона використовується для підкреслення особливого типу жіночої ідентичності, пов'язаної з шоу-бізнесом, що поєднує елементи артистизму та сексуальності.

*«You've already met Olive, our **resident zookeeper**», Peg said* [36, с. 38].

«Ви вже зустріли Олів, нашу завідувачку звіринцем» — сказала Пег.

У даному контексті «resident zookeeper» використовується як іронічний опис Олів, яка виконує адміністративні функції в театрі. Це метафоричне маркування вказує на роль жінки як організаторки та «охоронниці порядку» в хаотичному середовищі театру.

«*Could you make me a South Seas outfit?*» Gladys asked me. «*Like a Hawaiian **hula girl?***» [36, с. 46].

«Можете зробити мені костюм для шоу про Південні моря?» — запитала мене Гледіс. «Як у гавайської дівчини-хула?»

Образ «hula girl» відображає специфічний образ жінки в культурі розваг, асоційований з екзотикою та чуттєвістю. У романі ця одиниця підкреслює стереотипізацію жіночої ролі в шоу, де жінки об'єктивуються через їхній зовнішній вигляд і екзотичні костюми. Важливо, що цей образ також вказує на залежність економічного статусу героїнь від виконання ролей, які відповідають патріархальним очікуванням.

«*A **showgirl** is a person who may — at times — be in possession of a job*» [36, с. 45].

«Дівчина-шоу — це особа, яка час від часу може мати роботу».

Лексична одиниця «showgirl» фокусується на жіночій професії, яка перебуває на межі між мистецтвом і комерціалізацією жіночої зовнішності. У романі цей термін використовується як своєрідна характеристика для розкриття контрасту між романтизованим образом шоу-бізнесу і реальними труднощами, з якими стикаються жінки-артистки. Він також акцентує на нерівності в сприйнятті праці жінок, де їхні досягнення часто зводяться до оцінки зовнішності та поведінки.

*Dr. Kellogg was waiting for me just inside the **servants'** entrance to his town house. I'd barely knocked before the door flew open and he hustled me in.*

«*Welcome, welcome*», he said, glancing about him, to make sure no neighbors were spying. «*Let's get that door shut behind you, my dear*». [36, с. 69]

Доктор Келлогг чекав на мене відразу за дверима, що вели до входу для слуг у його міському будинку. Я лише постукала, як двері різко відчинилися, і він швидко затягнув мене всередину.

«Ласкаво прошу, ласкаво прошу», – сказав він, озираючись навколо, щоб переконатися, що сусіди не підглядають. – «Давай-но зачиняй за собою двері, моя люба».

Поняття «servants» натякає на усталені гендерні ролі в тогочасному суспільстві. Історично посади слуг, зокрема покоївок, переважно займали жінки, що відображало гендерну стратифікацію та професійний розподіл праці. Вибір слова також підсилює уявлення про залежність жінок у соціальній ієрархії, де їхні обов'язки були зосереджені в приватній сфері – у будинках та маєтках.

Варто звернути увагу на символічність входу для слуг, який протиставляється центральному парадному входу, що належить господарям, як маркеру статусу. Сцена окреслює прихований характер події, підсилений словами «to make sure no neighbors were spying», що може бути метафорою підпорядкованого становища, де навіть соціальні контакти з жінками низького статусу приховувалися.

Крім того, звернення «my dear» демонструє патерналістичний тон, типовий для гендерної взаємодії того часу, коли жінок часто сприймали як менш значущих співрозмовників.

*«I celebrated my first birthday in New York City exactly how you might imagine I would: I went out with the **showgirls**; we gave the jump to some **playboys**; we drank rank after rank of cocktails on other people's dime; we had tumults of fun; and the next thing you know we were trying to get home before the sun came up, feeling as if we were swimming upstream through bilgewater»* [36, с. 112].

«Я відзначила свій перший день народження у Нью-Йорку саме так, як ви можете собі уявити: я пішла гуляти з танцівницями, ми повелися з гульвісами, випили стільки коктейлів за чужий рахунок, скільки змогли, шалено веселились і, врешті-решт, намагались дістатися додому до сходу сонця, відчуваючи себе так, ніби пливемо проти течії через брудну воду.»

Знову зустрічаємо лексему «showgirls» у цитаті репрезентує гендерно марковану професію, пов'язану з жіночністю та розвагами. На противагу цьому, слово «playboys» відображає гендерну маркованість чоловіків, наділених стереотипними рисами безтурботного способу життя, спрямованого на розваги. Це слово вказує на

гендерний аспект соціальної поведінки, де чоловіки зображуються як гультаї, які не переймаються відповідальністю. У парі ці гендерно марковані одиниці створюють контраст, що ілюструє соціальні та культурні гендерні ролі – жінки представлені як «естетичний компонент» розваг, тоді як чоловіки – як їх «активні учасники».

*«The best thing about the play, of course, was Anthony Roccella — or at least in my opinion. My **boyfriend** could sing, act, and dance up a storm»* [36, с. 144].

«Найкращою частиною вистави, звісно ж, був Ентоні Рочелла — принаймні, на мою думку. Мій хлопець міг співати, грати й танцювати так, що аж захоплювало дух».

Слово «boyfriend» є яскраво вираженою гендерно маркованою одиницею, яка вказує на романтичні стосунки. Що підкреслює не лише гендер, а й соціальний статус взаємин між персонажами. Акцентуючи роль чоловіка у стосунках, демонструючи його талант і привабливість.

Зображення чоловічого персонажа через його здібності (співати, грати, танцювати) та значущість у виставі також підсилює образ «ідеального партнера», що є частиною гендерної ідеалізації у літературі. У протилежність «showgirls» із наведеною нами цитатиз роману, «boyfriend» асоціюється з активністю, талантом і впливовістю, що демонструє традиційну дихотомію гендерних ролей у тексті.

*«And he couldn't move around the stage without looking as though he were about to knock something over. I wondered how he'd ever managed to be a **carpenter** without accidentally sawing his arm off. To his credit, Arthur did look awfully handsome in his costume of a morning suit, top hat, and tails, but that's about all I can say in his favor»* [36, с. 145].

«І він не міг рухатися сценою, не виглядаючи так, наче ось-ось щось зіб'є. Я дивувалася, як йому взагалі вдалося бути теслею й не відрізати собі руку. Треба віддати належне, Артур виглядав надзвичайно гарно у своєму костюмі — вранішньому сюртуку, циліндрі та фракку, але це, мабуть, єдине, що можна сказати на його користь».

Професія «carpenter» – ремесло столяра традиційно асоціювалося із чоловіками. Авторка через іронію підкреслює невідповідність між професійною діяльністю

Артура та його фізичною незграбністю, що вказує на певну стереотипність сприйняття чоловіків як вправних майстрів у фізичній роботі.

При цьому підкреслюється зовнішній вигляд Артура у його сценічному костюмі – вранішньому сюртуку й циліндрі, що протиставляє його реальній професії. Це натякає на подвійність сприйняття чоловічого образу, з одного боку, він фізично недолугий, а з іншого – виглядає елегантно й привабливо. Така дихотомія демонструє тонку критику гендерних очікувань, що часто накладаються на чоловіків у суспільстві.

*«Edna had been an **actress** forever, but with the wild success of City of Girls, she now became a **star**»* [36, с. 164].

«Една завжди була актрисою, але з шаленою популярністю Міста дівчат вона тепер стала зіркою».

Слово «actress» прямо вказує на професію жінки й водночас підкреслює гендерну особливість через уживання фемінізованої форми слова. У сучасному дискурсі спостерігається тенденція до уніфікації професійних назв (використання слова actor для обох статей), але в тексті збережено традиційне маркування, що відображає культурну специфіку часів, описаних у романі.

Вживання слова «star» у контексті жіночої популярності, підсилює образ акторки, яка досягла визнання. Це стає помітно завдяки поєднанню з гендерно визначеним контекстом, адже зірковий статус Едни стає символом успіху, що уособлює культурні очікування від жінок у публічній сфері. Така репрезентація підкреслює не лише її досягнення, але й залежність жіночої популярності від суспільного сприйняття.

*«Suddenly, Walter looked old. It could not have been easy, being a twenty-two-year-old **elder statesman** on his way to war. Trying to uphold his familial duties and his patriotic duties all at the same time»* [36, с. 169].

«Раптом Волтер виглядав старим. Це, мабуть, було нелегко — бути двадцятирічним старшим державником, що вирушає на війну, намагаючись одночасно виконувати свої сімейні та патріотичні обов'язки».

Статус «elder statesman» акцентує увагу на традиційному чоловічому образі в контексті державної діяльності. Уявлення про державного діяча історично асоціювалося з чоловічими рисами, такими як мудрість, досвід і здатність приймати стратегічні рішення. У випадку Волтера ця асоціація злегка розривається, оскільки він ще дуже молодий для такого статусу, що створює цікавий контраст між очікуваною роллю та його реальним віком.

*«Edna said to me, when I confirmed that Anthony would be her **date** for the evening»* [36, с. 171].

«Една сказала мені, коли я підтвердила, що Антоні буде її кавалером на вечір».

Слово «date» відображає специфіку романтичних взаємин, що часто описуються через чоловічо-жіночі ролі. Ця лексема, окрім акценту на певний тип стосунків, також вказує на соціальні традиції, де чоловік виконує роль ініціатора чи супровідника у таких подіях.

*«This **old hag** here is a pain in my neck, but she's got a lot of fortitude, going to bat for you like this»* [36, с. 171].

«Ця стара карга — це біль у моїй шиї, але вона має чимало сили духу, захищаючи тебе ось так».

Слово «hag» має негативне конотативне навантаження, позначаючи літню жінку у зневажливій формі. Це слово, історично пов'язане зі стереотипами про старість та жіночу непривабливість, вказує на дискримінацію за віковою та гендерною ознаками. У контексті роману воно підкреслює одночасно зневагу і визнання – героїня, попри використання образливого епітета, визнається як людина з «силою духу», яка здатна постояти за іншу.

Наведений уривок розкриває динаміку – навіть при негативній характеристиці, літня жінка проявляє ініціативу і відвагу, що створює контраст із зневажливим ставленням до неї. Визначена лексема у тексті виконує двоїсту функцію – одночасно вказує на стереотипи і підриває їх через вчинки персонажа.

*«Dinner (cooked by our **maid**, of course) was at five thirty...»* [36, с. 204].

«Вечеря (яку, звісно, приготувала наша покоївка) була о пів на шосту...»

Лексема «maid» вказує на професію, традиційно асоційовану з жіночим гендером, що підтверджується соціальними нормами тогочасного суспільства. Покоївка в цьому контексті символізує закріпленість жінок у сфері обслуговування, зокрема в домашніх обов'язках, що були типовими для їхньої ролі у патріархальній моделі.

Опис діяльності через уточнення «cooked by our maid» також підкреслює соціальну нерівність, де наявність слуг жінок, слугує маркером статусу господарів дому.

«I had my paperwork in order so that I could be officially inducted as a Navy employee (Bureau of Yards and Docks, Classification: Skilled Laborer)» [36, с. 226].

«У мене були в порядку документи, щоб мене офіційно прийняли на роботу у флот (Бюро верфей і доків, Класифікація: Кваліфікована працівниця)».

Термін «Laborer» є гендерно нейтральним. Включення жінки в роботу такого типу (кваліфікована фізична праця) відображає поступову зміну традиційних ролей жінок, які на тлі Другої світової війни почали активно долучатися до професій, раніше вважаних «чоловічими».

«Rosella was a good businesswoman», he said [36, с. 285].

«Розелла була гарною бізнесвумен, казав він».

Вживання терміну «businesswoman» підкреслює гендерну характеристику професії, акцентуючи, що жінка досягла успіху у сфері, яка традиційно вважалася чоловічою.

Опис Розелли як «гарної бізнесвумен» демонструє не лише її професійні якості, але й той факт, що такі успіхи жінок були винятковими і викликали окрему увагу. Це може вказувати на стереотипне уявлення про те, що жінки мають «доводити» свої компетенції у сферах, де домінують чоловіки.

«He was a mathematical prodigy». [36, с. 282]

«Він був математичним генієм».

Термін «prodigy» описує виняткові інтелектуальні здібності чоловіка, підкреслюючи його геніальність у математиці. Відповідає усталеним стереотипам доби, коли наукові таланти частіше асоціювалися з чоловіками.

В рамках нашого аналізу ми визначили ключові соціальні ролі зазначені у романі (див.табл.3.1).

Таблиця 3.1

Професії та соціально ролі зазначені у романі «Місто дівчат»

Категорія	Жінки	Чоловіки
Професії	Horsewoman (вершниця)	Carpenter (столяр/теся)
	Seamstress (майстриня швейної справи)	Elder statesman (державний діяч)
	Maidservant (служниця)	Prodigy (геній математик)
	Nurse (медсестра)	
	Showgirl (танцівниця)	
	Actress (акторка)	
	Businesswoman (жінка-бізнесмен)	
Maid (покоївка)		
Соціальні ролі	Star (зірка)	Playboy (гульвіса)
		Boyfriend (хлопець)

Джерело: створено на основі [36]

Продовжуємо аналіз лексичних засобів роману, зосереджуючи увагу на особливостях репрезентації образів персонажів.

*«This brick of a **matron** approached me with much clarity of mission» [36, с. 32].*

«Ця «цеглина» матрона наблизилася до мене з чітким завданням».

Опис жіночого персонажа як «brick of a matron» створює метафоричний портрет жінки, яка характеризується жорсткістю та строгою зовнішністю, що передає ідею про її твердість як у поведінці, так і у манерах.

Риси героїні зазначені у романі, такі як «clarity of mission» і «frowning», акцентують на її зосередженості та строгості, що відображає стереотипне уявлення про старше покоління жінок, які керуються суворими соціальними нормами. Її зовнішність і манери «crisp accent» і «double-breasted suit» додають рис британського впливу, що ще більше підсилює образ строгості й відчуження.

«I knew that Peg had stayed in London for a good long while after the war, working in the theater there. She was producing a revue in the West End when she met her future

husband, Billy Buell — a handsome and dashing American military officer who had also decided to stay in London after the war to pursue a career in the theater» [36, с. 30].

«Я знала, що Пег залишилася в Лондоні на досить довгий час після війни, працюючи в театрі. Вона продюсувала ревію у Вест-Енді, коли зустріла свого майбутнього чоловіка Біллі Бюелла — вродливого та сміливого американського військового офіцера, який також вирішив залишитися в Лондоні після війни, щоб продовжити кар'єру в театрі».

Опис Біллі через слова «handsome» і «dashing» акцентує увагу на його фізичній привабливості та харизматичності. Його ідентичність пов'язана з військовою службою, що символізує мужність і героїзм, а рішення залишитися в Лондоні для роботи в театрі показує його багатогранність.

Такий образ ідеалізує чоловіка як того, хто не лише демонструє силу й захист у війні, але й проявляє чутливість і творчість у мирному житті. Це репрезентація чоловічої гнучкості в адаптації до нових умов після війни, водночас зберігаючи традиційний архетип героя.

«The platinum-haired girl grinned, snapped her gum at me, and said, «Howyadoin?» — and this is Celia Ray, one of our showgirls» [36, с. 38].

«Дівчина з платиновим волоссям усміхнулася, клацнула жуйкою і сказала: «Як справи?» — а це Селія Рей, одна з наших дівчат-шоу».

Опис героїні як «platinum-haired girl» акцентує увагу на її зовнішності, зокрема яскравому кольорі волосся, що символізує стиль і спосіб привернути увагу. Платиновий блонд, як популярний образ краси серед артисток шоу-бізнесу, асоціюється зі стереотипами про жінок, які використовують свою зовнішність для досягнення успіху.

Платинове волосся в цьому контексті є маркером належності до певної соціальної та професійної групи – артисток шоу. Це зображення демонструє, як жіноча зовнішність у світі розваг стає інструментом для створення персонального бренду та водночас об'єктом оцінювання. Образ Селії підкреслює комерцію жіночності, де зовнішність виступає основним «ресурсом» у досягненні соціального успіху.

«She was the most charming presence I'd ever watched light up a room. She was a sort of **elfin queen**, what with her bright little face, and her dancing gray eyes» [36, с. 104].

«Вона була найбільш чарівною особистістю, яку я коли-небудь бачила, що могла запалити кімнату. Вона нагадувала маленьку ельфійську королеву зі своїм яскравим личком та танцюючими сірими очима».

Образ «elfin queen» надає героїні казкового, ідеалізованого вигляду, який асоціюється з легкістю, грацією та харизмою. Її «bright little face» та «dancing gray eyes» символізують енергійність і здатність викликати симпатію, що підкреслює її природну чарівність.

Таке зображення ідеалізує жіночу зовнішність і поведінку, підкреслюючи силу її впливу на оточення. Цей образ також демонструє силу жіночої присутності, яка здатна змінювати атмосферу навколо себе, виступаючи як символ впевненості та життєвої енергії.

«*We were so **young!** And we were wearing those terribly practical frocks, with no waistlines*» [36, с. 92].

«Ми були такими молодими! І носили ці практичні сукні без талії».

Ключовим у цій цитаті є прикметник «young», який акцентує увагу на віковій характеристиці героїнь та викликає асоціації зі свободою, невинністю та можливістю самовираження. Однак контраст між молодістю та таким стилем одягу створює відчуття дисонансу – їхня юність пригнічується обмеженнями моди того часу, яка нав'язує аскетичність і відмову від акценту на фігурі.

«*This attention to detail, I grasped, is how a **woman could wear a suit and still look like a woman***» [36, с. 96].

«Ця увага до деталей, я зрозуміла, показує, як жінка може носити костюм і водночас виглядати як жінка».

Образ відображає здатність адаптувати традиційно чоловічий елемент гардероба – костюм до жіночого стилю, зберігаючи витонченість і естетику. Увага до деталей, таких як ніжні тканини, пастельні кольори та декоративні елементи, підкреслює її прагнення залишатися жіночною, навіть у контексті формального чи професійного одягу.

Слова «still look like a woman» вказує на те, що жіночність не повинна бути втрачена, навіть якщо жінка носить одяг, що асоціюється з чоловічою роллю. Цей образ ілюструє, як жінка може балансувати між прагненням до самоствердження у професійному середовищі та необхідністю відповідати соціальним очікуванням щодо її зовнішності.

Крім того, така репрезентація акцентує на внутрішній силі жінки – вона здатна використовувати зовнішні атрибути для створення гармонії між своїм соціальним статусом і індивідуальністю. Цей образ є символом еволюції жіночої ідентичності, яка все більше інтегрує риси професійності, зберігаючи водночас традиційні уявлення про красу та витонченість.

*«She had pulled from a box a **homburg** — like something a man would wear, but not at all. Soft and plum colored, and dressed with a single red feather. She modeled it for us with a bright smile. “It’s wonderful on you», I said. «But it doesn’t look like anything I’m seeing people wearing right now».* [36, с. 97].

«Вона дістала з коробки капелюх-гомбург — схожий на чоловічий, але зовсім інший. М’який, сливового кольору, прикрашений однією червоною пір’їною. Вона приміряла його перед нами з яскравою усмішкою. «Він чудово вам пасує», — сказала я. — «Але це зовсім не схоже на те, що зараз носять люди».

Опис капелюха гомбург, традиційно асоційованого з чоловічим гардеробом, але адаптованого до жіночого стилю через колір (сливовий) і декор (червона пір’їна), підкреслює творчий підхід до моди. Героїня, яка з усмішкою приміряє цей капелюх, символізує жінку, що прагне розширити межі традиційних уявлень про жіночність, інтегруючи в свій образ елементи, які зазвичай асоціюються з чоловічою ідентичністю.

Таким чином, цей момент демонструє, як жінка може використовувати одяг для самовираження і виходу за рамки стереотипів.

*«Imagine my delight»" said the stranger, lighting his pipe again, «to come home and find two girls in my bed! And both of you so **stunning**»* [36, с. 112].

«Уявіть собі моє захоплення, — сказав незнайомец, знову запалюючи свою люльку, — повернутися додому і знайти в своєму ліжку двох дівчат! І обидві такі чарівні».

Прикметник «stunning», використаний для опису дівчат, акцентує на їхній зовнішній привабливості, що відображає типове сприйняття жінок через їхню красу..

Фраза незнайомця демонструє чоловічий погляд на жінок, де вони виступають як джерело естетичного задоволення. Це підсилює стереотипний гендерний дискурс, де жінок розглядають крізь призму їхньої фізичної привабливості.

Однак, через іронічний тон сцени, можна побачити, як цей погляд ставиться під сумнів. Головна героїня, хоча й присутня в цій ситуації, не поділяє думку незнайомця, що створює розрив між чоловічим і жіночим сприйняттям. Така сцена підкреслює, як гендерні ролі формуються і закріплюються через мову та взаємодію.

*«He just sat there in his **fine** doeskin trousers, and his **bright white** cashmere sweater, and his **spotless** ecru Maxwell's of London custom-made shoes»* [36, с. 122].

«Він просто сидів у своїх елегантних штаних із тонкої оленьчої шкіри, яскраво-білому кашеміровому светрі та бездоганних кремових туфлях Maxwell's of London на замовлення».

Наведена цитата з роману акцентує увагу на зовнішньому вигляді чоловіка, деталізуючи його гардероб через слова «fine», «bright white», і «spotless», які підкреслюють його доглянутість, смак і статус. Штани з тонкої оленьчої шкіри (doeskin trousers), кашеміровий светр і замовні туфлі Maxwell's of London слугують символами багатства та витонченості.

Даний образ демонструє традиційне уявлення про джентльмена, чия зовнішність має випромінювати впевненість, успішність і певний престиж. Чоловік постає як ідеалізований герой, який через свою зовнішність формує авторитет і привертає увагу. Його стиль одягу стає продовженням його соціального статусу, який базується не тільки на багатстві, але й на здатності відповідати високим стандартам зовнішнього вигляду.

*«Mrs. Alabaster falls in love with the mayor of the city — a real **law-and-order** type, who has been trying and failing to shut down her speakeasy throughout the entire production»* [36, с. 123].

«Місіс Алабастер закохується в мера міста — справжнього прихильника закону і порядку, який протягом усієї вистави намагається, але не може закрити її нелегальний бар».

«Law-and-order» type – описує чоловічий архетип, пов'язаний із владою, дисципліною та прагненням контролю. Цей образ формує уявлення про чоловіка, чия ідентичність базується на виконанні владної ролі, що проявляється через прагнення до закону і порядку. Цей типаж демонструє стереотипну асоціацію з владою та авторитарністю.

*«She was natural, she was warm, she was **regal**, and she could do a scene nine different ways in the space of an hour»*. [36, с. 144].

«Вона була природною, теплою, величною й могла виконати сцену дев'ятьма різними способами за одну годину».

Прикметник «regal» акцентує на величності й елегантності жінки, що викликає асоціації з королівською гідністю. Її здатність виконати сцену «дев'ятьма різними способами» підкреслює її професіоналізм, гнучкість і творчий потенціал, що демонструє силу й багатогранність жіночого таланту. Цей образ протистоїть стереотипу про пасивну роль жінок, акцентуючи на їхній здатності досягати досконалості й виражати емоційну глибину через мистецтво.

*«The only explanation I could come up with was that Edna genuinely loved beauty— and Arthur was undeniably **beautiful**»* [36, с. 145].

«Єдине пояснення, яке я могла знайти, полягало в тому, що Една щиро любила красу, а Артур був беззаперечно вродливим».

Прикметник «beautiful», зазвичай асоційований із жіночою красою, у цьому контексті використовується для опису чоловіка. Це підкреслює акцент на зовнішності Артура, що виступає основною характеристикою, яка викликає захоплення.

Така характеристика є нетиповою для традиційного гендерного поділу, де чоловіків описують через їхні вчинки, силу чи соціальний статус, а не через фізичну

привабливість. Використання цього прикметника демонструє зрушення в гендерних уявленнях, підкреслюючи, що краса й естетика можуть бути центральними рисами чоловічого образу.

*«He was wealthy and powerful, and he looked **wealthy and powerful**. His hands never stopped fidgeting, but his eyes were disconcertingly still as he took me in. His was a predator's stare. You might have said he was **good-looking**, if you could release your concerns about when he was going to eviscerate you»* [36, с. 187].

«Він був багатим і впливовим, і виглядав багатим і впливовим. Його руки безперервно рухалися, але очі залишалися тривожно нерухомими, поки він дивився на мене. Це був погляд хижака. Можна було б сказати, що він привабливий, якби не турбувала думка про те, коли він збирається вас розчленувати».

Цей опис створює багатошаровий образ чоловіка, що поєднує риси зовнішньої привабливості й внутрішньої загрози. Його багатство та вплив підкреслені через повторення «wealthy and powerful», що акцентує на його соціальному статусі.

Прикметник «good-looking» іронічно протиставляється загрозі, яку він несе, підкреслюючи, що його зовнішність може ввести в оману, але не зменшує його «небезпечності».

*«He was a man who **did nothing casually, thoughtlessly, or carelessly**»* [36, с. 281].

«Він був чоловіком, який нічого не робив випадково, необдуманно чи недбало».

Характеристика «did nothing casually, thoughtlessly, or carelessly» створює образ чоловіка, якого сприймають як зразок обережності, серйозності та раціональності. Ця репрезентація відповідає усталеному гендерному стереотипу, де чоловіча ідентичність тісно пов'язана з контролем над ситуацією та здатністю ухвалювати виважені рішення.

Цей опис підкреслює традиційне уявлення про чоловіка як стабільну, надійну фігуру, на яку можна покласти у складних обставинах.

*«He was a devout Catholic, a **police officer**, and a **veteran who had been through hell in service to his country**»* [36, с. 281].

«Він був відданим католиком, поліцейським і ветераном, який пройшов через пекло на службі своїй країні».

Чоловік як патріот і захисник, визначений через свою службу та жертву.

Формування багатогранного образ чоловіка через його соціальні та професійні ролі – католика, поліцейського та ветерана. Кожна з цих характеристик підкреслює риси чоловічої ідентичності – духовність, відвагу та готовність служити своїй країні.

Статус «veteran» додає до образу елемент досвіду, отриманого у важких умовах, а «police officer» вказує на дисципліну та здатність захищати порядок. Опис «been through hell» акцентує на мужності та витривалості, формуючи ідеалізовану картину чоловіка, який готовий пожертвувати собою заради суспільного блага.

«Something awful was clomping around inside my head in heavy shoes, always reminding me that I was a dirty little whore» [36, с. 204].

«Щось жахливе грюкало у мене в голові важкими черевиками, постійно нагадуючи мені, що я брудна маленька повія».

Слово «whore» вживається як засіб самозвинувачення, підкреслюючи вплив суспільних норм і морального осуду на героїню. Цей термін не лише маркує гендерну ідентичність, а й відображає стигматизацію жінок, чия поведінка не відповідає соціально прийнятним стандартам.

Порівняння з «heavy shoes» передає емоційний тягар, який несе героїня, вказуючи на внутрішній конфлікт між її особистістю та зовнішніми судженнями. Така репрезентація демонструє, як суспільні очікування та гендерні стереотипи можуть впливати на самооцінку жінок, перетворюючи їх на жертв морального тиску.

«The effect was a survivor who had not lost the ability to feel» [36, с. 145].

«Враження справляла жінка, яка пережила все, але не втратила здатності відчувати».

Іменник «survivor», хоч і є гендерно нейтральним, у контексті цієї цитати асоціюється із жіночою витривалістю. Це підкреслює силу жінки, яка здатна подолати значні труднощі, не втрачаючи здатності до емпатії та емоційної відкритості.

Цей образ відображає ідеалізовану жіночу стійкість – жінка не лише витримує тиск обставин, але й зберігає здатність до переживань і співчуття. Це контрастує із стереотипним зображенням витривалості як холодності або відстороненості, часто

асоційованих із чоловіками. Героїня постає як уособлення сили, яка не лише фізична, але й духовна, що є важливою рисою сучасного уявлення про жіночність.

*«I thought (and still think) that there is no better way for a woman to **look smart and chic** than to wear a **man's suit**» [36, с. 249].*

«Я думала (і досі так вважаю), що немає кращого способу для жінки виглядати розумно і стильно, ніж носити чоловічий костюм».

Слова «man's suit» акцентують увагу на чоловічому костюмі як символі влади, інтелекту та професіоналізму, які традиційно асоціювалися з чоловіками. Героїня вважає, що носіння такого одягу дозволяє жінкам виглядати розумно та стильно, що вказує на бажання переосмислити межі жіночої ідентичності через запозичення елементів чоловічого стилю.

Цей образ символізує жінку, яка використовує моду для демонстрації впевненості, свободи й самоствердження.

*«I wanted so badly to comfort him, Angela, but how? Aside from my presence in the car that day — as somebody who would listen to his awful story — what could I give him? I wanted to tell him that he was **heroic, strong, and brave**, and that Tom Denno and the rest of the 704 Club were wrong. But I knew this wouldn't work. He wouldn't have been able to hear those words. He wouldn't have believed them. I had to say something, though, because he was in such pain» [36, с. 298].*

«Я так сильно хотіла втішити його, Анжело, але як? Окрім моєї присутності в машині того дня — як когось, хто міг вислухати його жахливу історію – що я могла йому дати? Я хотіла сказати йому, що він героїчний, сильний і сміливий, і що Том Денно та решта з клубу 704 помилялися. Але я знала, що це не спрацює. Він не зміг би почути ці слова. Він не повірив би їм. Але я мала щось сказати, бо він мав таку біль».

Представлено чоловіка через призму його емоційного страждання, яке контрастує зі стереотипною ідеєю про чоловічу силу та незламність. Опис героїнею його прагнення бути героїчним, сильним і сміливим «heroic, strong, and brave» демонструє те, як чоловічі гендерні очікування можуть викликати внутрішній конфлікт і самозаперечення.

Водночас, жінка представлена як джерело підтримки й емпатії. Її роль зводиться до спроби знайти слова втіхи, які, однак, сприймаються неефективними, бо біль чоловіка занадто глибока. Героїня відчуває безсилля у спробі полегшити його страждання, що підкреслює складність гендерної взаємодії в ситуаціях, де емоції займають центральне місце.

Ця сцена підкреслює дуальність гендерних ролей – чоловік представлений як той, хто страждає через несумісність суспільних очікувань і власних почуттів, а жінка – як співчутливий слухач, що намагається знайти спосіб допомогти, навіть коли її зусилля здаються недостатніми. Такий опис висвітлює важливість емпатії в міжособистісних стосунках, водночас критикуючи тиск, який чинять гендерні норми на обох учасників.

Лексичні засоби роману відображають гендерну специфіку персонажів, акцентуючи увагу на їхніх соціальних ролях, професійній діяльності та міжособистісній взаємодії. Використання стилістичних прийомів формує багатовимірні образи героїв, демонструючи складність їхньої ідентичності. Через мову підкреслюється вплив суспільних стереотипів і гендерних очікувань на формування самосприйняття персонажів, які розкриваються крізь суб'єктивну перспективу головної героїні. Це сприяє глибшому усвідомленню як індивідуальних характеристик героїв, так і ширших соціокультурних аспектів, у яких вони існують.

3.2 Стилiстичнi засоби та їх роль у вираженнi гендеру

Стилiстичнi засоби у романi «Мiсто дiвчат» вiдiграють важливу роль у формуваннi гендерних образiв та розкриттi їхнiх соціальних i психологiчних характеристик.

На основi проведеного аналізу особливостей персонажiв роману було сформульовано такi епiтети, що вiдображають їхню сутнiсть, емоцiйний стан та поведiнковi моделi. Вони покликанi акцентувати увагу на внутрiшнiх характеристиках героїв та вiдображають їхнi гендернi ролi, соціальнi функцiї та особистi переживання (див.табл.3.3).

Перелік епітетів для позначення жіночих та чоловічих персонажів роману

Чоловіки	Жінки
<i>handsome</i>	<i>natural</i>
<i>dashing</i>	<i>warm</i>
<i>good-looking</i>	<i>regal</i>
<i>heroic</i>	<i>charming</i>
<i>strong</i>	<i>platinum-haired</i>
<i>brave</i>	<i>survivor</i>
<i>powerful</i>	<i>bright little face</i>
<i>bright white</i>	<i>stunning</i>
<i>wealthy</i>	<i>smart and chic</i>
<i>law-and-order type</i>	

Джерело: створено на основі [36]

У романі «Місто дівчат» використано гендерно марковану лексику, яка допомагає розкрити особливості образів чоловічих та жіночих персонажів. Чоловічі персонажі описуються через епітети, що акцентують увагу на їхньому соціальному статусі, професійних досягненнях, фізичних характеристиках та рисах, пов'язаних із силою чи владою. Така характеристика часто відображає традиційні уявлення про мужність, включаючи атрибути відваги, авторитетності та компетентності.

Жіночі персонажі характеризуються через епітети, які зосереджуються на їхній красі, харизмі, витонченості та емоційній глибині [33]. Особлива увага приділяється зовнішності, творчості та соціальним ролям, які відображають як традиційні, так і сучасні уявлення про жіночність. Опис жінок також часто включає їхню здатність до емпатії, гнучкість у поведінці та багатогранність у вираженні своїх емоцій і талантів.

«I arrived in New York City safely — a girl so freshly hatched that there was practically yolk in my hair» [36, с. 29].

«Я благополучно прибула до Нью-Йорка — дівчина настільки свіжа, що в мене, можна сказати, було яйце у волоссі».

Слова Вівіан вирізняються насиченістю метафоричних і гумористичних елементів, що надають тексту жвавості й індивідуальності. Центральним стилістичним прийомом є метафора «so freshly hatched that there was practically yolk in

my hair», яка створює образ героїні як щойно «вилупленого пташеняти». Ця метафора акцентує на її незрілості, вразливості та відсутності досвіду, передаючи її стан на початку подорожі до Нью-Йорка.

Стилістична легкість цитати підсилюється гумористичною деталлю про «жовток у волоссі», що додає тексту іронічного й невимушеного характеру. Такий прийом сприяє формуванню близькості між читачем і героїнею, оскільки вона сама дивиться на себе з гумором і певною самоіронією.

Мова цитати є яскравим прикладом індивідуального стилю автора, який поєднує динамічність, гумор і емоційну глибину. Це дозволяє читачеві не лише уявити героїню, але й співпереживати її хвилюванням і невпевненості в новому для неї середовищі.

«That's a tough gig. There's something about a showgirl that always breaks my heart. Youth and beauty — they're such a short lease, girlie».

«She'll destroy man after man in some great romantic death march, and maybe someone will write songs about her, or kill himself for her, but soon enough it will end» [36, с. 116].

«Це важка справа. У танцівниці є щось таке, що завжди розбиває моє серце. Молодість і краса — це такий короткий строк, дівчинко».

«Вона буде розбивати серця чоловіків одного за одним у великому романтичному марші смерті, і можливо, хтось напише про неї пісню чи накладе на себе руки через неї, але все це скоро закінчиться»

Зменшувальна форма «girlie» виконує функцію стигматизації, водночас підкреслюючи патерналістичний характер сприйняття жінки як молодої, наївної та залежної особи. Вона посилює відчуття нерівності, що супроводжує гендерну взаємодію в романі.

Фрази «rotting on the vine» та «great romantic death march» створюють полярність між романтизованим образом жінки як спокусниці та її фактичним становищем у суспільстві. Прикметник «romantic» додає драматизму, іронічно висвітлюючи приреченість такого життя, тоді як «death march» символізує процес поступового емоційного та соціального згасання.

Іронічний опис шлюбу із «rich old fossil» втілює цинізм у ставленні до «успіху» жінки, який визначається виключно її здатністю відповідати суспільним очікуванням. Залежність від чоловічого багатства в такому контексті підкреслює підлеглість жінки в гендерних стосунках (див. додаток А).

Стилістика цитати акцентує увагу на гострих соціальних проблемах, зокрема на обмеженості можливостей для самореалізації жінок поза межами патріархальних стереотипів. Використання іронії, метафоричних образів і драматичних контрастів сприяє глибшому розумінню того, як суспільні уявлення формують обмежувальні рамки для жінок, водночас створюючи образ, що поєднує гламурність і трагічність.

«Men looked at Celia Ray like she was a box of Cracker Jack». [36, с. 79]

«Чоловіки дивилися на Селію Рей, ніби вона коробка Cracker Jack».

Метафора «box of Cracker Jack» асоціюється з популярною американською солодкою закускою, що містить сюрприз всередині. У контексті фрази цей образ символізує захоплення чоловіків Селією, які сприймають її як щось яскраве, привабливе та обов'язково таке, що має «цінність» для задоволення. Таке порівняння підкреслює їхнє поверхнєве сприйняття жіночої краси та привабливості.

Цей образ демонструє традиційний стереотип, за яким жінка зводиться до рівня об'єкту, чия головна цінність – у фізичній зовнішності чи вигоді, яку вона може принести іншому, у цьому випадку – чоловікові. Таким чином, підкреслюється стереотипний підхід, де жінка сприймається не як особистість, а як предмет для «володіння».

Вживання метафори має кілька стилістичних функцій. По-перше, іронічний підтекст образу розкриває нерівність у сприйнятті статей, вказуючи на те, що чоловіки оцінюють Селію лише за зовнішніми характеристиками, залишаючи поза увагою її індивідуальність. Це підкреслює тривіальність таких оцінок і створює емоційний акцент, додаючи тексту яскравості та образності. Порівняння викликає у читача візуально виразну картину та посилює увагу до поверхневості сприйняття краси. Крім того, вибір таких слів як «Cracker Jack» має культурний контекст – цей продукт добре знайомий американському читачеві, що посилює образність та додає тексту національної специфіки.

«She suddenly clasped us each by the arm, smiled up at us, and said, «When I walk around town with the two of you towering young ladies at my side, I feel like a perfect pearl, set between two gleaming rubies». [36, с. 147]

«Вона раптом взяла нас обох за руки, усміхнулася до нас і сказала: «Коли я прогулююся містом із вами двома високими юними леді поруч, я відчуваюся ідеальною перлиною, вставленою між двома сяючими рубінами».

Метафора у вислові «perfect pearl, set between two gleaming rubies» підкреслює ідеалізовану жіночність та естетичну витонченість, створюючи образ трьох жінок, які доповнюють одна одну. Використання іменників «ladies», «rubies» та «pearl» несе глибокий символізм, втілюючи концепти краси, молодості та цінності.

Слово «ladies» акцентує увагу на вишуканості та манерах, підкреслюючи соціальну роль жінок як символів елегантності. «Pearl» і «rubies» — асоціюється з традиційно жіночими чеснотами. Перлина, яку автор використовує для самоопису, символізує чистоту, зрілість та унікальність, тоді як рубіни, що зображають молодих супутниць, уособлюють пристрасть, молодість і блиск.

Навелена метафора виконує функцію емоційного впливу, створюючи теплий і поетичний настрій, що підсилює загальну атмосферу взаєморозуміння та близькості між героїнями.

«He was perfect. He was made of spun glass. He was a reedy little disaster and I adored him» [36, с. 261].

«Він був досконалий. Він був створений зі скляних ниток. Він був крихтливою катастрофою на тонких ніжках, і я обожнювала його».

Ця метафора зображує героя через акцент на його тендітності, вразливості та відчутті постійної небезпеки. У контексті опису Нейтана, його зовнішній вигляд і поведінка символізують фізичну та емоційну незахищеність, що різко контрастує з типовими уявленнями про силу й стійкість.

«Made of spun glass» є ключовим елементом цього образу, передаючи його крихкість і особливу вишуканість. Вона вказує на його делікатність як фізичну, так і внутрішню, підкреслюючи, що навіть найменший зовнішній вплив може його

зламати. Водночас цей опис викликає захоплення, натякаючи на те, що саме в його слабкості й тендітності криється особлива краса.

Фраза «*reedy little disaster*» додає динаміки, змальовуючи його як маленьку катастрофу – непередбачувану, хаотичну, але при цьому зворушливу. Ця характеристика підсилює контраст між його зовнішньою тендітністю і глибокою емоційною реакцією, яку він викликає у спостерігача.

Опис Нейтана виходить за межі стереотипів, змальовуючи чоловічого персонажа як унікального, нетипового. У ньому підкреслюються риси, які часто асоціюються з жіночою вразливістю, але вони не сприймаються як недолік, а як джерело любові й турботи. Це демонструє зміну парадигми у відображенні чоловічих персонажів, де вразливість і хаотичність можуть стати ключовими аспектами їхньої привабливості.

«Marjorie stuck her chin up in the air like the tough little bantamweight fighter she'd always been» [36, с. 258].

«Маржорі задерла підборіддя, наче маленький, але міцний боксер у легкій ваговій категорії, яким вона завжди була».

Метафора описує дівчину як сильну, рішучу і стійку особистість, порівнюючи її з боксером легкої ваги. Це створює образ маленької, але невгамовної жінки, яка здатна протистояти труднощам. Такий порівняльний образ додає елемент фізичної і моральної сили, часто асоційованої з чоловічою сферою, що вказує на розрив традиційних гендерних ролей.

Finally Olive looked up at me. Her expression was stern, as always. But as she chose her words, I could sense that she was choosing them carefully, so as to not do unnecessary harm.

«The field of honor is a painful field, Vivian», she said.

«I waited for her to say more, but she didn't». [36, с. 273].

Нарешті Олів підняла на мене погляд. Її вираз обличчя був, як завжди, суворим. Але, добираючи слова, я відчула, що вона робить це обережно, аби не завдати зайвого болю.

«Поле честі — це болісне поле, Вівіан», — сказала вона.

«Я чекала, що вона скаже більше, але вона не продовжила»

Ця метафора, попри свою стислість, створює образ, що передає складність морального вибору. Вислів Олів підкреслює, честь завжди супроводжується болем, але цей біль є невід'ємною частиною шляху до збереження принципів.

«Field of honor» має глибоке символічне значення, підкреслюючи моральний та емоційний тягар, який супроводжує спробу залишатися вірним власним принципам. Поле честі не слід розуміти буквально; воно уособлює простір, де людина стикається з викликами честі, самопожертви, важких рішень, а іноді й страждань. Вислів передає ідею боротьби, яка є болісною не лише фізично, але й морально, вимагаючи великої стійкості.

Особливої уваги заслуговує те, як Олів, ретельно добираючи слова, звертається до Вівіан. Її суворий вираз обличчя та обережність у висловлюваннях свідчать про глибоке усвідомлення болючості теми, про яку йдеться. Завдяки паузі після її слів «I waited for her to say more, but she didn't» що отримує додаткову вагу, залишаючи простір для роздумів і осмислення.

Цікаво, що «поле честі» традиційно асоціюється з війною або військовими подіями, де честь вимагає сили, сміливості та самопожертви, які часто сприймаються як притаманні чоловікам.

«I was a woman who had always lived in privilege and comfort, and thus I had always been fortunate enough to skate quite lightly across life» [36, с. 281].

«Я була жінкою, яка завжди жила в привілеях і комфорті, і тому мені завжди щастило ковзати по життю легко і невимушено».

Метафоричний вираз створює образ героїні, яка завдяки своїм привілеям уникала серйозних труднощів. Дієслово «skate» («ковзати») викликає асоціації з легкістю, безтурботністю, відсутністю опору чи відповідальності. Це дозволяє героїні охарактеризувати своє життя як таке, що протікало без серйозних перешкод.

«Frank was such a weighty person — by which I mean, heavy in his very essence» [36, с. 281].

«Френк був такою вагомою людиною — важким у самій своїй суті».

«Weighty person» – описує серйозність і глибину характеру Френка, підкреслюючи його обтяженість внутрішніми переживаннями та відповідальністю. Символіка слів вказує на емоційний і моральний тягар, який герой несе протягом життя. Цей образ протиставляється легковажності головної героїні, що створює яскравий контраст між їхніми життєвими шляхами та характерами.

«His skin looked like the weathered binding of some ancient, sacred book» [36, с. 294].

«Його шкіра виглядала, як зношена обкладинка старовинної, священної книги».

Метафора надає образу Френка сакрального виміру, порівнюючи його шкіру з обкладинкою священної книги, що зберігає в собі історію, біль та мудрість. Такий опис підкреслює його життєві випробування, які залишили глибокі сліди на його тілі, але водночас надали йому гідності та символічного значення. Це порівняння особливо важливе в гендерному аспекті, оскільки створює образ чоловіка, який не лише сильний, а й вразливий, що відрізняється від традиційного стереотипу маскулінності.

Тут авторка дещо руйнує цей самий стереотип «незламного чоловіка», натомість підкреслюючи його здатність бути символом страждання та сили одночасно, що є характерним для сучасного переосмислення ролей і гендерних очікувань.

«Love like that is a deep well, with steep sides. Once you fall in, that's it — you will love that person always» [36, с. 292].

«Таке кохання — це глибокий колодязь зі стрімкими стінами. Як тільки впадеш у нього, це назавжди — ти завжди кохатимеш цю людину».

Поєднання слів кохання як глибокого колодязя акцентує його всепоглинаючу природу та незворотність. Колодязь із крутим стінами символізує відсутність виходу, що уособлює як силу емоційного зв'язку, так і потенційну пастку, в яку героїня свідомо потрапляє. З гендерної точки зору, ця метафора втілює романтизоване жіноче сприйняття любові як фатального, глибокого почуття, що визначає життя.

Водночас така риторика підкреслює гендерні відмінності в трактуванні любові – жінка виступає як емоційно відкритий суб'єкт, який занурюється у відносини повністю, часто ігноруючи раціональні аспекти. Метафора також дозволяє простежити, як авторка використовує любов як засіб вивчення жіночої вразливості та

сили, пропонуючи новий вимір фемінності, де почуття виступають не слабкістю, а ознакою глибини і справжності.

«He just kept pushing the flames away, trying to keep one small area of his world free from the inferno. All these years later, I felt like he was still trying to do that. Still trying to find a safe radius somewhere in the world. Someplace where he could stop burning» [36, с. 298].

«Він просто продовжував відганяти полум'я, намагаючись зберегти хоча б одну невелику частину свого світу вільною від пожежі. Усі ці роки я відчувала, що він і досі це робить. Все ще намагається знайти безпечний простір у світі. Місце, де він міг би перестати горіти».

Ця метафора слугує потужним образом боротьби Френка зі своїми внутрішніми травмами, які залишились з ним після війни. Він вижив під час корабельної катастрофи – відштовхування палаючого палива у воді – у сферу психологічної боротьби, яка триває десятиліттями. Френк постає не лише як жертва фізичних травм, а й як чоловік, що живе у постійній боротьбі за емоційну стабільність.

Більш того, цей образ демонструє, як війна і травма стають не лише фізичною реальністю, але й глибоким внутрішнім досвідом, який формує ідентичність героя. Метафора «полум'я» символізує біль, сором і спогади, які він намагається «відштовхнути», але які продовжують переслідувати його в особистому та соціальному житті. Це створює багатовимірний образ маскулінності, що балансує між необхідністю виживати і неможливістю повністю звільнитися від свого минулого.

На основі цього нами було висвітлено ключові стилістичні засоби, які формують гендерну ідентичність персонажів та відображають їхні соціальні ролі, внутрішній світ і взаємодію в сюжеті. Визначення цих засобів стало можливим завдяки уважному спостереженню за мовними моделями, які підкреслюють психологічні та поведінкові особливості героїв. Вони включають:

- a) лексичні маркери гендерної ідентичності;
- b) метафоричні моделі як інструмент гендерної самоідентифікації;
- c) іронічні та самоіронічні концепти в гендерному наративі;
- d) символічне кодування гендерних характеристик;

- e) полярність гендерних ролей у стилістичному контексті;
- f) використання зменшувально-афективної лексики як гендерного маркера.

У романі «Місто дівчат» стилістичні засоби відіграють ключову роль у розкритті гендерної ідентичності персонажів. Чоловічі образи акцентують на силі, статусі та відповідальності, тоді як жіночі персонажі вирізняються красою, харизмою та чутливістю. Особливу увагу приділено контрастності гендерних ролей і використанню зменшувально-афективної лексики, що підсилює емоційну складову нарративу та відображає як традиційні, так і сучасні уявлення про гендер.

3.3 Відображення гендерних стереотипів та їх мовне вираження

Гендерні стереотипи в романі Елізабет Гілберт «Місто дівчат» постають як важливий аспект соціального контексту, що впливає на поведінку та мовну взаємодію персонажів. Через лексичні засоби, стилістичні прийоми та поведінку герої демонструють як прихильність до усталених норм, так і їх подолання. Роман підкреслює динамічність гендерних ролей, акцентуючи на їхній трансформації та руйнуванні традиційних уявлень про чоловіків і жінок, що дозволяє персонажам відкрити власну унікальність та свободу самовираження (див.табл.3.4).

Таблиця 3.4

Прикметники як відображення гендерних стереотипів у романі «Місто дівчат»

Категорія	Жінки	Чоловіки
Зовнішність	platinum-haired (платинововолоса), stunning (приголомшлива), beautiful (красива), smart and chic (розумна і стильна)	handsome (гарний), good-looking (привабливий)
Емоційність	warm (тепла), charming (чарівна), natural (природна)	heroic (героїчний), strong (сильний), brave (сміливий)
Соціальний статус	regal (велична), smart and chic (розумна і стильна)	powerful (могутній), wealthy (багатий), law-and-order type (прихильник закону і порядку), dashing (елегантний)

Джерело: створено на основі [36]

У романі Е. Гілберт особливу увагу приділяє зображенню гендерних стереотипів, які формують суспільні очікування та впливають на поведінку героїв. Гендерні стереотипи щодо чоловіків зосереджуються на вимогах сміливості, впевненості та емоційної стійкості, які закріпилися внаслідок історичних і культурних чинників. У тексті простежується, що ці якості розглядаються як притаманні виключно чоловікам, а їх відсутність часто сприймається критично. Авторка акцентує на тиску, який чинять традиційні уявлення про маскуліність, що позбавляють чоловіків можливості виявляти емоційну вразливість та інші нетипові для стереотипного образу риси.

У свою чергу, шлюб у романі представлено як соціальний інститут, що не завжди є вигідним чи справедливим для жінок. Авторка підкреслює, що шлюб не повинен бути головною життєвою метою чи способом досягнення соціального статусу для жінки. У тексті порушуються питання емансипації, що знаходить своє вираження в ідеї особистої свободи. Центральним моментом стає усвідомлення жінками своєї унікальності, права на власні бажання і потреби, а також відмова від сорому за самовираження. Цей процес асоціюється з етапом визволення від суспільних очікувань, що часто зводять роль жінки до підкорення або самопожертви.

Авторка також критично підходить до стереотипів, пов'язаних із жіночою невинністю, наголошуючи на несправедливості та обмежені цих уявлень. У романі акцентується на тому, що кожна жінка має свій унікальний характер, досвід і право бути прийнятою суспільством без упереджень. Така позиція спрямована на руйнування ідеалізованих уявлень про те, якими мають бути жінки, і на утвердження прийняття їхньої індивідуальності.

Роман закликає до перегляду усталених гендерних ролей та суспільних стереотипів. Авторка наполягає на важливості прийняття різноманітності й толерантності, що є необхідними для створення умов, у яких кожна людина зможе реалізувати свій потенціал незалежно від статі. Ці аспекти роману відображають не лише боротьбу героїв із суспільними настановами, але й їхню спробу розширити можливості для самовираження, що виходять за межі традиційних уявлень про гендер. Для чоловіків виділяємо наступні стереотипні метафоричні вирази.

«His skin looked like the weathered binding of some ancient, sacred book».

— Порівняння з обкладинкою священної книги символізує життєві випробування, гідність і мудрість, що підкреслює як традиційну силу чоловічої витривалості, так і її вразливість.

«He was perfect. He was made of spun glass. He was a reedy little disaster and I adored him».

— Через дану метафору описується емоційна вразливість, що суперечить стереотипу про чоловіків як виключно сильних і раціональних.

«He just kept pushing the flames away, trying to keep one small area of his world free from the inferno».

— Полум'я символізує внутрішню боротьбу з травмою, створюючи образ чоловіка, який стикається з психологічними викликами, розширюючи межі традиційного сприйняття маскулінності.

«His was a predator's stare».

— Погляд хижака підкреслює владу, агресивність і домінування, що відповідає традиційним уявленням про чоловічу роль як захисника чи агресора.

«Law-and-order type».

— Описує чоловіка як символ дисципліни й контролю, традиційно асоційованого з владою і відповідальністю.

В свою чергу для жінок визначаємо наступні стереотипи.

«She was a perfect pearl, set between two gleaming rubies».

— Перлина та рубіни символізують жіночу красу, витонченість та юність, акцентуючи на ідеалізації жіночої зовнішності.

«Men looked at Celia Ray like she was a box of Cracker Jack»

— Образ коробки з сюрпризами ілюструє стереотипне уявлення про жінок як об'єкти для задоволення.

«Love like that is a deep well, with steep sides».

— Колодязь символізує емоційність і глибину любові, характерної для романтизованого сприйняття жіночих почуттів.

«She was natural, she was warm, she was regal»,

— Метафора «regal» підкреслює традиційну величність жіночого образу, що часто асоціюється з елегантністю і гідністю.

«I was a woman who had always lived in privilege and comfort, and thus I had always been fortunate enough to skate quite lightly across life».

— Ковзання по життю ілюструє легкість і відсутність серйозних викликів, характерну для сприйняття жінки в привілейованому становищі.

«She was a reedy little bantamweight fighter».

— Порівняння з бійцем легкої ваги підкреслює силу та рішучість жінки, що виходить за рамки традиційних уявлень про слабкість жіночої ролі.

«So freshly hatched that there was practically yolk in my hair»

— Метафора підкреслює незрілість і наївність молодої жінки, яка починає свій життєвий шлях.

У романі Е. Гілберт мовне вираження героїв відіграє ключову роль у демонстрації їхнього виходу за межі традиційних гендерних стереотипів. Через вибір слів, виразів і способи комунікації персонажі не лише розкривають свою унікальність, але й кидають виклик усталеним уявленням про гендерні ролі, формуючи нове бачення соціальних взаємин.

Чоловічі персонажі відходять від традиційних уявлень про маскулінність через відкритість у вираженні емоцій, рефлексивність і здатність обговорювати свої слабкості. Ця риса суперечить суспільним очікуванням, які нав'язують чоловікам стриманість та емоційну недосяжність. Їхні висловлювання нерідко демонструють багатовимірність особистостей, додаючи їм глибини та людяності. Участь чоловіків у творчих сферах, які зазвичай не асоціюються з маскулінністю, підкреслюється лексикою, що акцентує увагу на красі, естетиці та внутрішньому світі. Таким чином, вони виходять за межі стереотипу, відповідно до якого чоловіча ідентичність зводиться лише до фізичної сили та влади.

Жіночі персонажі в романі демонструють відхід від стереотипного образу пасивності та підкорення, підкреслюючи свою незалежність і самодостатність через мовну поведінку. Їхні репліки містять самостверджувальні висловлювання, які

наголошують на важливості їхньої унікальності та цінності. Іронія, метафори та інші стилістичні прийоми слугують інструментами для критики суспільних норм і підризу очікувань щодо традиційної жіночої ролі. Вони сміливо ставлять під сумнів застарілі гендерні уявлення та відкрито заявляють про свої прагнення, демонструючи здатність виходити за межі соціальних обмежень.

Гумор і самоіронія стають потужними засобами, які герої обох статей застосовують для дистанціювання від соціального тиску та висміювання стереотипів. Іронічні зауваження дозволяють не лише критично оцінити усталені норми, але й продемонструвати внутрішню свободу й опір обмеженням. За допомогою гумору персонажі підкреслюють свою здатність підтримувати особисту рівновагу навіть у контексті жорстких суспільних очікувань.

Окремою рисою мовної поведінки героїв є використання гендерно-нейтральної мови, яка допомагає розмивати межі між традиційними ролями. Жінки описують себе словами, які акцентують на їхній силі, амбіціях і самостійності, тоді як чоловіки вдаються до лексики, що відображає чутливість і турботу.

Стереотипи, пов'язані з гендерними ролями, зазнають трансформації в процесі розвитку сюжету. Ці зміни відображаються як у поведінці героїв, так і в їхніх взаєминах, що поступово розкривають складність людської природи та неспроможність стереотипів пояснити різноманітність досвіду й індивідуальності.

На початку роману гендерні стереотипи постають як основні соціальні норми, що впливають на рішення персонажів. Чоловіки часто змальовуються як сильні, впевнені, здатні до рішучих дій, тоді як жінки асоціюються з чутливістю, залежністю й орієнтованістю на шлюб або родину. Однак у процесі розвитку сюжету ці обмеження поступово руйнуються. Персонажі починають усвідомлювати, що такі стандарти не тільки обмежують їх, але й суперечать їхнім справжнім прагненням та ідентичності.

Наприклад, чоловічі персонажі, які спочатку демонструють поведінку, притаманну традиційній маскулінності, поступово стають більш відкритими до власних емоцій. Вони починають визнавати свої страхи, невпевненість і потребу в

підтримці. Це свідчить про відхід від стереотипу емоційної стриманості, закладеного в уявленні про «ідеального» чоловіка.

У свою чергу, жіночі персонажі долають очікування суспільства щодо пасивності та підкорення. У ході сюжету вони знаходять сміливість протистояти соціальному тиску, приймають власну унікальність і вибудовують нове розуміння своєї ролі в суспільстві. Їхня мовна поведінка, зокрема використання іронії, самостверджувальних висловлювань і критики суспільних норм, стає яскравим свідченням їхньої еволюції.

Особливо важливим аспектом є зміна ставлення до шлюбних стереотипів. На початку розповіді шлюб розглядається як головна мета або соціальна необхідність для жінок. Проте з часом героїні все більше ставлять під сумнів цю ідею, демонструючи, що справжнє щастя полягає в особистій свободі й самореалізації, а не у відповідності зовнішнім очікуванням.

Проведено аналіз лексичних та стилістичних засобів, що визначають особливості гендерної репрезентації у романі. Зосереджено увагу на мовних маркерах, які розкривають багатогранну гендерну ідентичність персонажів, відображаючи їхні соціальні ролі, професійні амбіції та емоційну динаміку.

Лексичний аналіз виявив значення мовних елементів, які акцентують соціальні та професійні ролі героїв. Традиційна термінологія – назви професій, пов'язаних із шоу-бізнесом або швейною справою, підкреслює історичний контекст, у якому діють персонажі, тоді як сучасні терміни відображають еволюцію гендерних уявлень. Метафоричні вислови, які передають соціокультурні виклики героїв, надають тексту глибини та символізму.

Стилістичний аналіз свідчить про активне використання метафор, іронії та символіки для створення складної гендерної динаміки. Зменшувально-афективна лексика та гумористичні прийоми сприяють критичному осмисленню стереотипів, водночас підкреслюючи індивідуальність персонажів. Ці стилістичні засоби дозволяють авторці демонструвати як вплив традиційних уявлень, так і їх переосмислення. Згідно з цим, гендерні образи у романі відображають не лише

соціальні та культурні ролі, але й процес трансформації ідентичності, що ґрунтується на рисах їх особистості, а не лише на суспільних нормах.

ВИСНОВОК

У процесі дослідження, було здійснено комплексний аналіз лінгвістичних, стилістичних і культурних аспектів, що визначають особливості гендерної репрезентації у мові. Робота ґрунтується на міждисциплінарному підході, враховуючи досягнення сучасної лінгвістики, літературознавства та гендерних студій. На основі теоретичних положень і практичного аналізу роману Елізабет Гілберт були досягнуті наступні результати.

Дослідження поняття гендеру, як лінгвістичного явища підтвердило його багатогранність та ключову роль у сучасній лінгвістиці. Гендер у мові визначається як результат багатокомпонентної взаємодії соціальних, культурних і когнітивних факторів, які відображаються у структурі мовних одиниць та дискурсу загалом. З'ясовано, що гендер не лише репрезентує біологічну відмінність статей, але й відображає суспільно прийняті моделі поведінки, ідеології та цінності, що транслуються мовними засобами.

У сучасній лінгвістиці гендер аналізується у когнітивно-дискурсивній площині, що дозволяє розглядати мову як засіб формування і репрезентації ідентичності. Це явище демонструє динамічність – у суспільстві, яке перебуває у процесі трансформації, гендерні ролі та їх відображення у мові також зазнають змін.

Робота дозволила виділити основні лексичні, граматичні та стилістичні засоби, за допомогою яких у мові здійснюється репрезентація гендеру. Лексичні маркери включають гендерно марковану лексику (іменники та прикметники, які вказують на гендерну ідентичність), а також засоби оцінювання, зокрема епітети, які підкреслюють соціальні ролі чоловіків і жінок. Наприклад, у романі часто використовуються метафори, що відображають емоційний чи соціальний стан персонажів, надаючи їм виразної гендерної специфіки.

Граматичні засоби, такі як займенники, часи дієслів та порядок слів, формують контекст, у якому гендерні ролі розкриваються більш детально. У англійській мові займенники типу *he/she* і їх контекстуальне використання є важливими індикаторами гендеру, що підтверджується аналізом художнього тексту.

Стилістичні прийоми, такі як парадокси, іронія та антитези, акцентують увагу на соціальних обмеженнях і викликах, які стоять перед персонажами, а також підсилюють ідею змін у традиційних уявленнях про гендер.

Вивчення гендерної стереотипізації показало, що мова відіграє ключову роль у відтворенні й закріпленні суспільно усталених стереотипів щодо гендерних ролей. Традиційні стереотипи відображаються у конструкціях, що підкреслюють залежність жінок від чоловіків, або зосередженість чоловіків на кар'єрі й домінуванні.

Проте, сучасна література демонструє тенденцію до деконструкції таких стереотипів. Роман «Місто дівчат» Гілберт відображає ці тенденції, акцентуючи увагу на особистісному становленні, складності міжособистісних взаємодій та критиці усталених норм. Аналіз літературної спадщини авторки дозволяє говорити про її твори як про важливі приклади жіночого письма, що інтегрують соціальну критику у межах художнього тексту.

Аналіз літературної спадщини Елізабет Гілберт підтвердив її вплив та значення у сучасному жіночому письменстві, яке спрямоване на переосмислення соціальних ролей та гендерних уявлень. Твори Гілберт, включаючи роман «Місто дівчат», демонструють глибокий зв'язок між особистими переживаннями героїв і ширшим суспільним контекстом, що є характерною рисою жіночого письменства ХХІ століття. Авторка використовує лексико-стилістичні засоби для створення яскравих, багатогранних образів, які виходять за межі традиційних гендерних стереотипів.

Особливість літературного підходу Гілберт полягає у поєднанні автобіографічних елементів із широкими суспільними темами, такими як емансипація, самореалізація жінок, боротьба з усталеними нормами та пошук власної ідентичності.

Е. Гілберт створює глибокий літературний дискурс, який інтегрує соціальні, психологічні та культурні аспекти гендерних взаємин. Її стиль відрізняється доступністю викладу, що дозволяє охоплювати широку читацьку аудиторію, і водночас вишуканістю, яка виражається у використанні багатосарової образності. Зважаючи на це, її творчість слугує важливим внеском у процес трансформації сучасного уявлення про жінок у літературі.

Сюжетна структура роману «Місто дівчат» Елізабет Гілберт розглядається як відображення ключових тенденцій сучасної жіночої літератури. Роман побудований на основі біографічного підходу, де головна героїня, Вівіан Морріс, розповідає про своє життя крізь призму самопізнання, переосмислення помилок та пошуку гармонії у власному «я». Цей прийом дозволяє авторці розкрити емоційний і психологічний стан героїні, відображаючи її внутрішню трансформацію.

Одна з ключових сюжетних особливостей твору – акцент на жіночій солідарності та дружбі, що постає як протиположність традиційним романтичним сюжетам, орієнтованим на взаємини із чоловіками. Розвиток подій у романі демонструє, як героїня намагається знайти власний шлях до свободи і самореалізації, не залежачи від суспільних норм чи очікувань. Важливу роль у цьому процесі відіграє мова, за допомогою якої Гілберт показує внутрішню силу і самостійність героїні, а також її здатність протистояти труднощам.

Сюжет роману охоплює період значних суспільних змін, таких як епоха після Великої депресії і Друга світова війна. Ці історичні події створюють контекст, у якому проявляються гендерні конфлікти та соціальні виклики. Через взаємодію героїні з різними соціальними групами і стереотипами авторка майстерно висвітлює роль жінки в суспільстві та трансформацію цих уявлень у часи змін.

Аналіз лексичних засобів репрезентації гендеру в романі «Місто дівчат» дозволив виокремити ключові мовні маркери, які використовуються для створення гендерно маркованих образів та розкриття їхнього внутрішнього світу. Значна увага була зосереджена на гендерно маркованій лексиці (іменників та прикметників), що підкреслює соціальні ролі та статус персонажів.

Окремим аспектом лексичного аналізу стали оцінні судження, пов'язані із гендерними ролями. У тексті простежується використання позитивно та негативно забарвлених лексем для опису жіночих персонажів, що вказує на різницю у сприйнятті соціально схвалюваної та девіантної поведінки. Наприклад, терміни, що асоціюються із незалежністю, розглядаються як прогресивний елемент у формуванні гендерної ідентичності.

Також було виявлено вплив соціального контексту на лексику, яка передає культурні уявлення про красу, соціальний статус і роль жінок у суспільстві. За допомогою лексичних засобів авторка акцентує увагу на еволюції образу головної героїні – від юної, залежної від зовнішніх обставин дівчини до самодостатньої і впевненої у собі жінки. Це підкреслює динамічний характер гендерної ідентичності, репрезентованої у романі.

Стилістичні засоби, використані в романі, відіграють вирішальну роль у підкресленні гендерних особливостей персонажів і створенні атмосфери, яка відображає складні соціокультурні контексти. Зокрема, широко використовуються метафори, порівняння та алегорії, які дозволяють читачеві проникнути у внутрішній світ героїв, одночасно відображаючи суспільні уявлення про гендерні ролі.

Особливий інтерес становлять стилістичні прийоми, які допомагають авторці передати напруженість між зовнішнім і внутрішнім світом героїні. Через динамічний розвиток мовних конструкцій, що змінюються разом із ростом персонажів, роман ілюструє процес формування нового типу жіночої ідентичності, що є нетиповим для класичних сюжетів.

Аналіз мовного відображення гендерних стереотипів в романі виявив значний вплив соціокультурних уявлень на побудову тексту. Гендерні стереотипи проявляються як через лексичні, так і стилістичні засоби, які підкреслюють суспільні очікування щодо жіночих та чоловічих ролей. Мова персонажів, опис їхньої зовнішності, поведінка та професійна діяльність нерідко відображають усталені стереотипи.

Проте авторка свідомо використовує ці стереотипи для їх деконструкції. Наприклад, героїня Вівіан поступово виходить за межі традиційного уявлення про жінку як об'єкт, що існує лише в контексті чоловічих очікувань. За допомогою мовних засобів авторка акцентує увагу на складності, багатогранності та непередбачуваності жіночого досвіду.

Побудова тексту роману також відзначається послідовним переходом від використання мовних засобів, що підтверджують стереотипи, до тих, що їх заперечують. Це досягається через іронію, антитези та розвиток мовлення

персонажів, які демонструють зміну їхнього світогляду і ролі у суспільстві. Таким чином, роман «Місто дівчат» стає літературним прикладом того, як мова може виступати інструментом переосмислення гендерних норм.

СПИСОК ВИКОРСИТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бажан О. М. Кореляція феміністичної та гендерної критики як різновидів новітнього літературознавства. Шевченкознавчі студії: збірник наукових праць / Київський ВПЦ університет. Київ, 2012. Вип. 16. С. 152–163.
2. Бессонова О.Л. Оцінний тезаурус англійської мови: когнітивний і гендерний аспект: автореф. дис. докт. філол. наук: 10.02.04. Київ, 2003. 28 с
3. Борбенчук І. Метафора і метонімія у структурі поетичного тексту Катулла. Науковий вісник Дрогобицького педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологічні науки» (Мовознавство) : Збірник наукових праць. Дрогобич. 2019. № 11. С. 5–8. URL: <https://doi.org/10.24919/2663-6042.11.2019.175456>
4. Галина Батюк. Імпресіоністичні тенденції роману Вірджинії Вулф «Місіс Делловей». Дрогобицький державний університет ім. І.Франка. 2008.
5. Гарбар, А. І. Гендерна лінгвістика: передумови становлення і розвиток. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. Вип. 52. 2021. С. 32 – 35.
6. Демчина О. Гендерна толерантність як соціально-психологічний феномен. Збірник наукових праць: психологія. 2019. № 23. С. 35-41.
7. Дороніна Т. О. Гендерний напрямок у літературознавстві: теоретико-методологічні основи та практика інтерпретацій. Гендерний розвиток у суспільстві: конспекти лекцій / відп. ред. К. М. Левковський; наук. ред.-упор. С. П. Юдіна. Київ, 2005. С. 283–351
8. Дубиніна М. І. Гендерні особливості професійної самореалізації жінок. Теорія і практика сучасної психології. 2018. № 3. С. 24–27.
9. Зінзюк Л.А. Гендерні стереотипи та особливості становлення і самореалізації особистості. Всеукраїнський конкурс науково-дослідницьких робіт з гендерної проблематики. К, 2007. С. 199.
10. Іванченко С. М. Багатовимірна модель гендера. Соціальна психологія. 2007. № 4. С. 157-173.

11. Клименко О. Гендерно нейтральні одиниці в англійській мові. Актуальні питання іноземної філології. 2018. № 8. С. 142-148.
12. Колісниченко Н. Ю. Лінгвопоетика німецько- та англomовних романів (romance, романс): гендерний аспект: автофер. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук 10.02.04 - «Германські мови». Одеса, 2008. 19 с.
13. Коханова О. П., Бурячок Є. Р. Вплив гендерних стереотипів на самореалізацію жінок. *Modern research in world science*. 2023. С. 859–865.
14. Кулікова І. І., Кучкарова М. Х., Хамракулова Г. Н. Образ жінки в романі Елізабет Гілберт «Їсти. Молитися. Кохати». Харківський національний медичний університет. 2017. 292-293 с.
15. Малахова О. А. Гендер у сучасній українській лінгвістиці: джерела й перспективи. Гендерна освіта – ресурс розвитку паритетної демократії: зб. матеріалів Міжнародної наук.-практ. конф., 27-29 квітня 2011 р. Тернопіль, 2011. С. 366 – 369.
16. Мельник, Т. М. Гендер як наука та навчальна дисципліна: навчальний посібник. Київ: К.І.С. С. 2004. 10-29.
17. Морозова І. Б. Жіночий роман і «чік-літ»: вербальні особливості. Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. 2019. № 21. С. 21-24.
18. Петренко О. Ю. Гендерна проблематика творів Дж. Остін «Гордість та упередження» та Ш. Бронте «Джен Ейр». Актуальні питання сучасної науки і освіти. 2014. С. 361-363.
19. Плахота С. В. Засоби вираження категорії оцінки в мовленні чоловіків та жінок. Перекладацькі інновації: матеріали IV Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 13-14 березня 2014 р.
20. Пожарицька О.О. Авторський концепт позитивності у мовленнєвому портреті головного героя: комунікативно-парадигматичний аналіз : автореферат канд. філол. наук. Одеса, 2014. 20 с.
21. Пугач В. Гендерні стереотипи східних слов'ян: народні прислів'я та приказки. Вивчаємо українську мову та літературу: наук. -метод. журнал. 2007. № 11. С. 36 - 39.

22. Рагімова Е. І. Лінгвістичні засоби вираження гендеру в англійській мові. Перекладацькі інновації: матеріали ІХ Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 14–15 берез. 2019 р. 2019. С. 160–162.
23. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник. Полтава: Довкілля-К, 2008. 712 с
24. Семашко Т. Ф. Гендерна лінгвістика в системі сучасної мовознавчої науки. Вісник Маріупольського державного гуманітарного університету. Філологія. 2010. №3. С. 166-170.
25. Фадеєва О. Ідіостиль як відображення авторської картини світу у творах гібридного жанру. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Том 30 (69). № 2 Ч. 1. 2019. С. 138–145
26. «Big Magic: Creative Living Beyond Fear» 2015 URL: https://fliphtml5.com/njbrj/yfun/Big_Magic_Creative_Living_Beyond_Fear_by_Elizabeth_Gilbert/ (date of access 15.11.2024)
27. «City of Girls» 2019 URL: <https://fliphtml5.com/umjrb/ncts/city-of-girls/> (date of access 15.11.2024)
28. «Eat, Pray, Love», 2006 URL: <https://fliphtml5.com/pnaez/agbx/basic> (date of access 15.11.2024)
29. «The Signature of All Things» 2013 URL: <https://studfile.net/preview/16456969/> (date of access 15.11.2024)
30. Belova A. D. Gender vs grammatical gender in modern english. *Studia linguistica*. 2020. No. 17. P. 9–21.
31. Butler J. *The Psychic Life of Power: Theories in Subjection*. Stanford University Press, California. 1997. 230 p.
32. Cambridge Dictionary URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/gender> (date of access 06.11.2024)
33. Carston, R., & Wearing, C. Hyperbolic Language and its Relation to Metaphor and Irony. *Journal of Pragmatics*, 2015. 79 p.
34. Giddens, A. *Runaway World: How Globalization is Reshaping Our Lives*. London: Profile. 1999.

35. Gilbert E. *Committed: A Love Story*. Bloomsbury. 2010. 320 p.
36. Gilbert, E. *City of Girls: A Novel*. BLOOMSBURY PUBLISHING:, 2019. – 324 p.
37. Kristin L. N., Oroh E. Z., Sabudu D. Women Image in Elizabeth Gilbert's by Eat Pray and Love. *Journal of English Language and Literature Teaching*. 4(2). 2021. P. 11-17.
38. Lakoff G. *Women, fire, and dangerous things: What categories reveal about the mind*. University of Chicago press, 2008. 631 p.
39. Laoli C. I. M. Gender Differences in the Use of Personal Pronouns in Television Advertisements. *Annual International Conference on Language and Literature (AICLL)*. 2021. P. 175–188.
40. Matthias R. Mehl, Simine Vazire, Nairbn Ramirez-Esparza, Richard B. Slatcher, James W. Pennebaker. Are Women Really More Talkative Than Men? *Science*. 2007. V. 317
41. Merriam-Webster Dictionary URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/gender> (date of access 06.11.2024)
42. Oxford English Dictionary URL: https://www.oed.com/dictionary/gender_n (date of access 06.11.2024)
43. Ratanaphithayaporn J., Rodrigo R. Gender inclusive language Impacts on international university students perception of how involved they are in society. 2020. P. 71–86.
44. Sandra Brown URL: https://www.bookbrowse.com/biographies/index.cfm/author_number/184/Sandra-Brown (date of access 15.11.2024)
45. The Butterfly Project (Emma Scott) URL: <https://tinyobsessions.wordpress.com/2017/05/24/the-butterfly-project-emma-scott/> (date of access 15.11.2024)
46. Xia X. Gender Differences in Using Language. *Theory and Practice in Language Studies*. 2013. No. 8. P. 1485 – 1489.

ДОДАТКИ

Додаток А

Повна цитата що характеризує Селію Рей

«That's a tough gig. There's something about a showgirl that always breaks my heart. Youth and beauty — they're such a short lease, girlie. Even if you're the most beautiful girl in the room right now, there are ten new beauties coming up behind you all the time — younger ones, fresher ones. While the older ones are rotting on the vine, still waiting to be discovered. But your friend, she'll leave her mark while she can. She'll destroy man after man in some great romantic death march, and maybe someone will write songs about her, or kill himself for her, but soon enough it will end. If she's lucky, she might marry a rich old fossil — not that this fate is anything to envy. If she's very lucky, her old fossil will die on the golf course one fine afternoon and leave her everything while she's still young enough to enjoy it. The pretty girls always know it will end soon, too. They can feel how provisional it all is. So I hope she's having a good time being young and beautiful. Is she having a good time?» «Yes», I said. «I think so» (p. 116).

Gilbert, E. *City of Girls: A Novel*. BLOOMSBURY PUBLISHING: 2019. – 324 p.